

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему: «Бухгалтерський облік та внутрішньогосподарський контроль на підприємствах малого бізнесу на прикладі ТОВ «ПРОФАУДИТ»

ШИФР КРБ.ЦТФО.1.581-03.4.2.

Здобувачки _____ Романова Д.М.

Керівник _____ проф. Ткачук Г.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від "10" червня 2024 р., протокол № 15.

Завідувачка кафедри

цифрових технологій фінансових операцій _____ Галина ТКАЧУК

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Прикладної економіки і менеджменту ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра – Цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри
цифрових технологій фінансових операцій

« _____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Романової Дар'ї Миколаївни

1. Тема роботи *Бухгалтерський облік та внутрішньогосподарський контроль на підприємствах малого бізнесу на прикладі ТОВ «ПРОФАУДИТ»*

Затверджена наказом ОНТУ від 06 жовтня 2023 р. наказ № 581-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *6 червня 2024 р.*
3. Вихідні дані роботи *Звітні дані про діяльність підприємства за 2022-2023 р.р.*
4. Перелік питань, які потрібно розробити *Теоретичні основи обліку та внутрішньогосподарського контролю на підприємствах малого бізнесу. Організаційно-економічна характеристика підприємства та аналіз фінансових показників підприємства за 2022-2023 рр. Особливості організації бухгалтерського обліку та звітності на малому підприємстві. Висновки та пропозиції.*
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15 лютого 2024 р.

Керівник _____ проф. Ткачук Г.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Романова Д.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. <i>Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи</i>	15.02.24 - 15.03.24	
2. <i>Організаційно-економічна характеристика підприємства та аналіз фінансових показників підприємства</i>	16.03.24 - 21.04.24	
3. <i>Організація обліку об'єкта дослідження на підприємстві</i>	22.04.24 - 25.05.24	
4. <i>Оформлення кваліфікаційної роботи</i>	26.05.24 - 06.06.24	

Здобувачка-бакалавр _____ Романова Д.М.

Керівник роботи _____ проф. Ткачук Г.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка-бакалавр Романова Д.М. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему «Бухгалтерський облік та внутрішньогосподарський контроль на підприємствах малого бізнесу на прикладі ТОВ «ПРОФАУДИТ»

На шляху України до налагодження цивілізованих ринкових відносин головною рушійною силою є розвиток підприємництва, що передбачає створення умов для активізації усіх форм підприємницької діяльності, у тому числі – для відродження й розвитку малого бізнесу. Представниками малого бізнесу на жаль не приділяється належної уваги безпосередньо веденню обліку та організації дієвої системи внутрішнього контролю як важливому джерелу інформації про результати їх господарювання. Відтак, питання спрощення обліку для малих підприємств є досить актуальним.

Кваліфікаційна робота має 3 розділи, висновки та пропозиції.

В першому розділі кваліфікаційної роботи розкрито теоретико-методологічні основи організації бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю на підприємствах малого бізнесу.

Другий розділ присвячено аналізу показників фінансового стану підприємства та його фінансового стану за даними спрощеної форми звітності.

В третьому розділі кваліфікаційної роботи висвітлюються практичні нюанси організації спрощеної форми обліку, контролю та звітності за даними малого підприємства.

За результатами проведених досліджень у кваліфікаційній роботі висвітлено проблеми організації обліку та внутрішнього контролю малих підприємств та зроблено відповідні висновки, а також запропоновано заходи методичного та організаційного характеру для вдосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішньогосподарського контролю на підприємстві.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 75 стор.

таблиць – 22

рисунків – 2

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	
1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ	7
1.1. Підприємства малого підприємництва: визначення, класифікація, критерії	7
1.2. Особливості організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва	12
1.3. Особливості оподаткування суб'єктів малого бізнесу	24
1.4. Організація внутрішньогосподарського контролю на малому підприємстві	30
2. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	43
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	43
2.2. Аналіз витрат, фінансових результатів та фінансового стану	46
3. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ	55
3.1. Загальна характеристика організації обліку та підприємстві ТОВ «ПРОФАУДИТ»	55
3.2. Облік доходів і витрат на малому підприємстві	59
3.3. Фінансова звітність малого підприємства	63
3.4. Внутрішній контроль якості аудиторських послуг	70
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

ВСТУП

На шляху України до налагодження цивілізованих ринкових відносин головною рушійною силою є розвиток підприємництва, що передбачає створення умов для активізації усіх форм підприємницької діяльності, у тому числі – для відродження й розвитку малого бізнесу. Малий бізнес дозволяє вирішувати низку відтворювальних проблем, зокрема: соціальної стабільності в суспільстві, зайнятості, нагромадження й інвестування, розвитку виробництва і формування його структури, росту ВВП 1, с. 1.

Представниками малого бізнесу не приділяється належна увага безпосередньо веденню обліку як важливому джерелу інформації про результати їх господарювання. Відтак, питання спрощення обліку для малих підприємств є досить актуальним

Вагомий внесок у дослідження сутності та особливостей спрощення обліку на підприємствах малого бізнесу здійснили такі вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, Н.О. Гура, Т.І. Єфименко, Л.В. Івченко, О.О. Канцуров, М.В. Кужельний, Л.Г. Ловінська, М.Г. Михайлов, Д.Є. Свідерський, Є.І. Свідерський, В.В. Сопко та ін., проте низка проблем, пов'язаних з організацією та методикою обліку підприємств малого бізнесу, залишаються невирішеними.

Незважаючи на значні здобутки у дослідженнях учених, ряд питань потребує подальшого вирішення. Вивчення наукових праць та практика господарської діяльності свідчать про те, що багато теоретичних положень є дискусійними, а коло принципово важливих питань, пов'язаних з обліком підприємств малого бізнесу, потребують удосконалення.

З метою розвитку малих підприємств в Україні прийнято низку нормативно-правових актів, якими затверджено спрощену форму обліку та звітності, передбачено можливість вибору спрощеної системи оподаткування. Нині беззаперечною проблемою на підприємствах малого бізнесу є ведення обліку винятково з метою складання звітності.

Представниками малого бізнесу не приділяється належна увага безпосередньо веденню обліку як важливому джерелу інформації про результати їх господарювання. Відтак, питання спрощення обліку для малих підприємств є досить актуальним.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити основні теоретичні та практичні аспекти організації обліку і контролю на приватному підприємстві.

Завдання дослідження:

1)дослідити теоретичні аспекти організації ефективної системи обліку та внутрішнього контролю на приватних підприємствах;

3)визначити особливості організації обліку на досліджуваному підприємстві малого бізнесу, дати оцінку фінансово-економічним результатам його діяльності та визначити проблемні аспекти функціонування обліково-контрольної системи;

3)дослідити практичні аспекти організації обліку на реальному підприємстві, визначити напрямки вдосконалення системи обліку і контролю на підприємстві.

Предметом дослідження є облік і внутрішньогосподарський контроль підприємства.

Об'єктом дослідження є організація спрощеної системи обліку і контролю для підприємств малого бізнесу.

Джерелом інформації є нормативно-правові акти та огляд літератури стосовно організації обліку, оподаткування, контролю, діяльності підприємств малого бізнесу тощо, облікові дані та фінансова звітність підприємства ТОВ «ПРОФАУДИТ».

1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

1.1. Підприємства малого підприємництва: визначення, класифікація, критерії

Мале підприємство є переважно приватним підприємством, яке характеризується відносно невеликим розміром доходу та кількістю працівників. Такі підприємства ще називають «малий бізнес», проте в Україні законодавчо не визначена така категорія. Господарський Кодекс визначає лише поняття підприємництва, як діяльність, яка здійснюється для досягнення економічних та соціальних результатів і з метою отримання прибутку, а суб'єктами підприємництва є підприємці [1].

Згідно з Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» поняття «мале підприємство» має два визначення, які стосуються як фізичних осіб, так і юридичних [2].

Малі підприємства у вигляді фізичних осіб – це фізична особа зареєстрована в установленому законом порядку як підприємець, середньооблікова чисельність працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб і річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує розміру 10 мільйонів євро визначеного за середньорічним курсом НБУ.

Згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України 2 суб'єктами малого підприємництва є:

а) фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи – підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

б) юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єкти малого підприємництва у вигляді юридичної особи – це суб'єкт господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, середня чисельність працівників якого за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності підприємства не перевищує відповідної суми 10 мільйонів євро, що визначається за середньорічним курсом НБУ.

Відповідно до цілей оподаткування, пунктом 2 статті 2 Закону, в редакції Закону України від 05 жовтня 2017 року № 2164-VII «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] щодо удосконалення деяких положень», що набрав чинності 01.01.2018 року, для підприємств встановлені критерії щодо їх належності до мікропідприємств, середніх або великих підприємств.

Так, мікропідприємствами є підприємства, показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв [4], як показано в таблиці 1.1:

- балансова вартість активів – до 350 тисяч євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 700 тисяч євро;
- середня кількість працівників – до 10 осіб.

Малими є підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв:

Таблиця 1.1 – Критерії відношення підприємств до різних категорій*

Критерії	Мале підприємство	Мікропідприємство
Балансова вартість активів	до 4 мільйонів євро	до 350 тисяч євро
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	до 8 мільйонів євро	до 8 мільйонів євро
Середня кількість працівників	до 50 осіб	до 10 осіб

*складено на підставі [3]

- балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро;
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро;
- середня кількість працівників – до 50 осіб.

Для визначення відповідності критеріям, встановленим у євро, застосовується офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період), розрахований на підставі курсів Національного банку, що встановлювалися для євро протягом відповідного року.

Бухгалтерський облік є важливою частиною ведення малого бізнесу. Успішна діяльність малих підприємств залежить від добре розробленої системи бухгалтерського обліку, а фінансові та трудові ресурси обмежені для того, щоб визнати специфіку та побудувати бухгалтерську службу і визначити форму ведення обліку [3].

Наявність систем і найкращих практик для відстеження витрат і доходів є ключовим фактором управління грошовими потоками. Без цих систем було б дуже легко втратити гроші. Неналежна практика бухгалтерського обліку може негативно вплинути на малий бізнес.

Без точного фінансового контролю та звітності стає важко приймати обґрунтовані рішення. Наприклад, неправдиві та неповні господарські записи

можуть призвести до неточних прогнозів і неправильного бюджетування або інвестиційних рішень. Крім того, недотримання юридичних і податкових вимог може призвести до штрафів, юридичної відповідальності або негативно вплинути на репутацію підприємства.

Вивченню проблематики організації обліку підприємств малого бізнесу приділяється багато уваги, але проблем не стає менше. В таблиці 1.2 систематизовано сучасні проблеми організації бухгалтерського обліку в Україні.

Таблиця 1.2 – Сучасні проблеми організації бухгалтерського обліку в Україні*

Основні проблеми	Автор
1)затримка між поданням звітних даних та іншої отриманої інформації і моментом її використання, що перешкоджає підвищенню економічної ефективності діяльності підприємств	Бутинець Ф. Ф. [5]
2)розробки в галузі теорії бухгалтерського обліку відстають від об'єктивно виникаючих практичних проблем, по суті, практика господарювання певною мірою випереджає теорію бухгалтерського обліку	Палій В. Ф. [6]
3)громіздкість самих методів ведення бухгалтерського обліку на окремих ділянках, недостатність технічних засобів обліку, недостатньо висока кваліфікація частини працівників, неправильний вибір організації облікової праці. Проте вказані науковці приділили недостатньо уваги дослідженню саме початкового ведення обліку, тобто заповнення документів	Л. Кіндрацька [7]
4)неправильний вибір форми ведення бухгалтерського обліку на підприємстві	О. Белоконь [8]
5)недосвідченість облікового персоналу щодо застосування в обліку, аналізі та контролі цифрових технологій	Ткачук Г.О. [9]
6)відсутність наукових напрацювань, спрямованих на формування цілісного концептуального підходу щодо технології організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єктів господарювання, а також у відсутності відповідних практичних розробок і методик, які деталізують і чітко окреслюють етапи й механізми організації запровадження бухгалтерського обліку в діяльність господарюючих суб'єктів і передбачають урахування їх специфічних ознак	Кузнєцова С. А. [10]

*систематизовано за даними [5-10]

У загальній схемі бухгалтерського та податкового обліку малі підприємства відіграють важливу роль. Вони зобов'язані вести точний фінансовий облік і скласти податкові декларації, що може бути складним і трудомістким процесом. Організація обліково-аналітичної роботи має важливе значення для виконання малим бізнесом регуляторних вимог. Це підкреслює їхнє місце в системі бухгалтерського та податкового обліку, підкреслюючи потребу в ефективній, дієвій та підтримуючій системі, яка б допомагала їм у виконанні цих зобов'язань.

Таблиця 1.2 - Нормативне забезпечення бухгалтерського обліку*

Рівні	Приклади
I. Кодекси, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України	Податковий кодекс України [11] Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV [3]
II. Нормативні документи Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державної служби статистики України, Національного банку України та ін. відомств	Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 27.06.13 р. № 628 [12] Наказ Державної служби статистики України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148 [13]
III. Інструкції, методичні рекомендації, вказівки	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 (зі змінами та доповненнями) [14]
IV. Робочі документи, що формують облікову політику на підприємстві	Наказ про облікову політику на підприємстві та додатки до нього: • Робочий план рахунків; • Графік документообігу; • Склад бухгалтерської служби; • Перелік посадових осіб підприємства, які мають право підпису визначених документів тощо.

1.2. Особливості організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва

Функціонування жодного підприємства неможливе без налагодженого бухгалтерського обліку, оскільки ефективність господарювання будь-якого суб'єкта підприємництва неможливо досягти без належного інформаційного забезпечення. Специфіку організації та ведення обліку на малих підприємствах обумовлюють особливості організаційно-правової структури суб'єктів малого підприємництва, невелика кількість господарських операцій, мала чисельність працівників, незначні обсяги діяльності. Бухгалтерський облік ведеться

безперервно з дня реєстрації малого підприємства до його ліквідації. Малі підприємства ведуть бухгалтерський облік відповідно до єдиних методологічних засад та правил, встановлених Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» і Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік є складним механізмом. Його призначення складається у забезпеченні управлінської системи будь-якого суб'єкта господарювання інформацією для прийняття ефективних рішень. Сукупність облікових відомостей про стан і зміни господарських засобів і зобов'язань підприємства дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення. Крім того, надає можливість реалізувати контроль за їх виконанням, а отже, за правильністю і повнотою використання усіх наявних ресурсів, за чіткістю роботи підприємства в цілому. Враховуючи важливість бухгалтерського обліку для ефективної господарської діяльності, необхідним є його налагоджене і раціональне функціонування. І саме тому організація бухгалтерського обліку виступає одним із найсуттєвіших напрямків розвитку та ефективної діяльності малого підприємництва.

Поняття «організація» передбачає впорядкування і налагодження діючої системи обліку. Організація бухгалтерського обліку виступає як

стадія процесу формування системи бухгалтерського обліку і управління. Саме її структура сприяє виявленню сутності та змісту системи бухгалтерського обліку, зумовлює створення цієї системи і реалізується в ній.

Організація бухгалтерського обліку це «фундамент» і невід’ємний елемент системи бухгалтерського обліку. Вона забезпечує збереження, раціональне функціонування і удосконалення системи бухгалтерського обліку, виконання покладених на неї функцій та завдань, ефективну діяльність підприємства.

З моменту створення підприємства його власники або уповноважений орган мають забезпечити ведення бухгалтерського обліку за встановленими в країні правилами. Аби досконало організувати бухгалтерський облік на підприємстві, особливу увагу треба приділити розробленню концепції облікової політики та документообігу. Тобто основою організації обліку є належно сформований апарат облікової політики, яка визначається як сукупність конкретних принципів, основ, домовленостей, правил та практик, що їх підприємство застосовує при складанні та поданні фінансової звітності. Наявність затвердженої на підприємстві облікової політики є прямим обов’язком вищого керівництва підприємства, встановлений п. 5 ст. 8 Закону № 996, а її дотримання – є обов’язком головного бухгалтера та інших осіб, що відповідають за ведення господарського обліку підприємства.

Організація обліку на малих підприємствах залежить від вибраної системи оподаткування. Системи оподаткування для малого бізнесу в Україні станом на 2022 рік, відповідно до Податкового кодексу України [11], представлені двома системами: загальною і спрощеною.

Загальна система оподаткування – це умови роботи для підприємців та організацій, які не мають права або не мають вигоду переходити на застосування спрощеного режиму оподаткування. На загальній системі оподаткування не потрібно відповідати якимось обмеженням за видами діяльності, кількістю співробітників або розмірами доходів.

В організації обліку діяльності малих підприємств є певні особливості, що виділяються на наступних етапах: методичному, технічному, організаційному.

На методичному етапі формується методологія обліку як система найбільш загальних принципів, методів і способів відображення на рахунках обліку та в звітних формах господарських операцій. Основні принципи організації облікового процесу на малих підприємствах регламентовані національним Положенням бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (нарахування та відповідності доходів і витрат, повного висвітлення, послідовності, обачності, превалювання змісту над формою тощо). Метод бухгалтерського обліку діяльності малих підприємств визначається сукупністю восьми елементів (адитивний підхід): документація, інвентаризація, оцінка, калькулювання, рахунки й подвійний запис, баланс і звітність.

Порядок використання елементів методу бухгалтерського обліку у суб'єктів малого бізнесу показано у табл. 1.4.

Таблиця 1.4 - Використання елементів методу бухгалтерського обліку у суб'єктів малого бізнесу [15].

Елементи обліку	Малі підприємства	Фізичні особи-підприємці
1.Документація	Обов'язково використовують зовнішні документи. Кількість внутрішніх документів може бути значно зменшена за рахунок вибору альтернативних варіантів обліку	Зовнішні документи використовують для підтвердження величини доходів і витрат. Особи, які сплачують єдиний податок, документально підтверджують розмір одержаного доходу
2.Інвентаризація	Проводять інвентаризацію з метою визначення фактичної наявності цінностей і вирахування суми їх вибуття за умови періодичної системи обліку	Використовують для визначення суми доходів і витрат

Продовження табл.1.4		
3.Оцінка	Використовують будь-які підприємства для вираження активів, капіталу , зобов'язань і господарських операцій у грошовому вимірнику	Використовують для визначення суми доходів і витрат
4.Калькулювання	Проводять для одержання інформації з метою прийняття управлінських рішень та обґрунтування цін на товари, готову продукцію, роботи і послуги	Проводять за власним бажанням з метою одержання інформації для прийняття управлінських рішень
5.Рахунки	Використовують спрощений план рахунків. Перелік рахунків підприємство визначає самостійно, складаючи	Не використовують
6.Подвійний запис	Підприємства, які повинні складати баланс, не можуть не застосовувати подвійний запис	Не використовують
7.Баланс	Складають за скороченими формами (ф. №1-м і ф.№1-мс)	Не використовують
8.Фінансова звітність	Складають за скороченими формами «Баланс» (ф. №1-м і ф.№1-мс) і «Звіт про фінансові результати» (ф.№ 2-м і ф. №2-мс)	Не використовують

Отже, малими підприємствами використовуються усі вісім елементів методу бухгалтерського обліку, фізичними особами-підприємцями – лише чотири. Одним з основних елементів методу бухгалтерського обліку є документація (документування), на якому ґрунтується облік як упорядкована система узагальнення інформації про діяльність юридичних осіб, про що справедливо зауважує у своїй праці В. Пархоменко [16].

Способи обробки облікової інформації, що визначаються *на технологічному етапі*, на малих підприємствах поділяються на три види: паперовий, механізований і комп'ютеризований (автоматизований) залежно

від виду обчислювальної техніки, що застосовується. Найпопулярнішими нині для малих підприємств є такі програмні продукти, як «BAS-бухгалтерія: Підприємство», «Парус-Підприємство», «Бухсофт» тощо.

Організаційний етап не має суттєвих відмінностей як для малих, так і для середніх та великих підприємств, оскільки призначений для налагодження системи адміністративного управління в бухгалтерії, що передбачає, перш за все, встановлення найбільш ефективної системи обліку; визначення оптимальної штатної структури облікового апарату; встановлення норм праці та часу, необхідного для виконання робіт; набір кадрів та їх навчання; раціональну організацію робочих місць бухгалтерів; налагодження дієвої системи обліку роботи працівників та контролю за виконанням ними своїх функцій; організацію архіву бухгалтерських документів; організацію безпеки та захисту облікової інформації.

Слід відмітити, що суб'єкти малого підприємництва в Україні залежно від особливостей господарської діяльності та різноманітності її видів можуть застосовувати «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва» № 186 від 19.04.2001 р. (зі змінами) або ж «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» № 291 від 30.11.1999 (зі змінами), що передбачається наказом про облікову політику підприємства. [17; 18].

Порівняльну характеристику кількості синтетичних рахунків, що передбачена зазначеними планами рахунків, містить рис.1.1.

Кількість синтетичних рахунків, передбачена Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

Кількість синтетичних рахунків, передбачена Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва

Клас 1 «Необоротні активи»	
10 рахунків	6 рахунків
Клас 2 «Запаси»	
9 рахунків	4 рахунки
Клас 3 «Кошти, розрахунки та інші активи»	
9 рахунків	5 рахунків
Клас 4 «Власний капітал та забезпечення зобов'язань»	
10 рахунків	4 рахунки
Клас 5 «Довгострокові зобов'язання»	
6 рахунків	1 рахунок
Клас 6 «Поточні зобов'язання»	
10 рахунків	4 рахунки 4 рахунки
Клас 7 «Доходи і результати діяльності»	
8 рахунків	3 рахунки
Клас 8 «Витрати за елементами»	
6 рахунків	немає
Клас 9 «Витрати діяльності»	
10 рахунків	2 рахунки
Клас 0 «Позабалансові рахунки»	
9 рахунків	немає

Рис. 1.1. Порівняльна характеристика кількості синтетичних рахунків, передбачених планами рахунків бухгалтерського обліку*

*Систематизовано за даними [17; 18].

Дані рис.1 дають підстави для узагальнення, що «Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва» № 186 від 19.04.2001 р., передбачено значно меншу кількість рахунків синтетичного обліку (29

рахунків проти 87). Відсутній чіткий поділ рахунків на класи та субрахунки. Проте з метою забезпечення необхідної деталізації та аналітичності обліково-економічної інформації підприємства можуть вводити до спрощеного Плану рахунків субрахунки, виходячи з призначення рахунків та потреб управління підприємством.

Оскільки спрощена форма бухгалтерського обліку, як і спрощена система оподаткування, може застосовуватись поряд із загальноприйнятою формою обліку за вибором малого підприємства, тобто є дозволеною, а не обов'язковою, то малі підприємства у разі потреби можуть використовувати облікові реєстри, передбачені «Методичними рекомендаціями по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку» від 29.12.2000 р. № 325 [19], де передбачено до використання значно більшу кількість облікових реєстрів, аніж наказом Міністерства фінансів України від 25.06.2003 р. № 422. Відтак, на свій власний розсуд малі підприємства можуть обирати той чи інший склад реєстрів обліку, що підлягатиме використанню ними з метою ведення бухгалтерського обліку.

Суб'єкти малого підприємництва складають та подають до відповідних органів фінансову звітність, передбачену нормами П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Нині діючий П(С)БО 25 передбачає існування двох типів звітів [20]:

- 1) «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» («Баланс» ф. №1-м та «Звіт про фінансові результати» ф. № 2-м);
- 2) «Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» («Баланс» ф. №1-мс та «Звіт про фінансові результати» ф. № 2-мс).

У п. 8 П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» відмічено, що суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат:

- 1) можуть обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю, без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості;

2) не створюють забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнають відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення;

3) визнають витрати і доходи з урахуванням вимог Податкового кодексу України і відносять суми, які не визнаються Податковим кодексом України витратами або доходами, безпосередньо на фінансовий результат після оподаткування;

4) поточну дебіторську заборгованість включають до підсумку балансу за її фактичною сумою (рис. 1.2).

Особливості обліку суб'єктів малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат

1) можуть обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю, без урахування зменшення корисності та переоцінки до справедливої вартості;

не створюють забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визнають відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення;

визнають витрати і доходи з урахуванням вимог Податкового кодексу України і відносять суми, які не визнаються Податковим кодексом України витратами або доходами, безпосередньо на фінансовий результат після оподаткування;

поточну дебіторську заборгованість включають до підсумку балансу за її фактичною сумою

Рис.1.2. Особливості обліку суб'єктів малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат

Безліч дискусій серед науковців породжено саме існуванням третього пункту П(С)БО 25, оскільки він суперечить вимогам П(С)БО 15 «Дохід» та

П(С)БО 16 «Витрати» [21-22]. У п.9 П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» передбачено, що суб'єкти малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не зареєстровані платниками податку на додану вартість, можуть систематизувати інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису. Аналогічну норму прописано у ст. 3 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Відтак, при потребі виходу підприємств із складу тих, що мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат, може виникнути проблема у формуванні облікових даних при поверненні підприємств до ведення обліку із використанням подвійного запису.

Якщо суб'єкти малого підприємництва мають потребу у складанні ф.№ 1-м «Баланс» чи ф.№1-мс «Баланс» їм обов'язково слід застосовувати метод подвійного запису. Потреба використання балансу будь-яким підприємством – юридичною особою обґрунтовується принципом автономності. Фізичні особи-підприємці цей принцип не застосовують, тому вони не складають баланс і не використовують метод подвійного запису.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що обов'язковою умовою чіткої організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах є забезпечення відображення кожної господарської операції у відповідних документах. Оскільки підприємства малого бізнесу використовують безліч первинних документів, що у свою чергу обумовлює значну трудомісткість обліку, виникає потреба застосування нагромаджувальних документів, які дозволятимуть здійснювати записи однорідних господарських операцій по мірі їх виникнення впродовж місяця чи періоду виконання робіт (надання послуг). На етапі узагальнення даних поточного обліку здійснюється формування регістрів обліку, склад яких малі підприємства можуть обирати залежно від потреб, підготовка фінансової звітності для подання до

відповідних державних органів, а також складання аналітичних таблиць за вимогами власника за спрощеною формою.

Зазвичай система бухгалтерського обліку складається з облікової політики, форми бухгалтерського обліку та способу обробки облікової інформації. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 від 16.07.1999 р., під терміном «облікова політика» розуміється сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку визначають облікову політику як сукупність принципів, основи, домовленостей, правил і процедур, прийнятих управлінським персоналом для складання та подання фінансової звітності.

Таблиця 1.5 - Робочі документи, що формують облікову політику на підприємстві

Робочі документи, що формують облікову політику на підприємстві	
Наказ про облікову політику на підприємстві	Склад бухгалтерської служби
Наказ про облікову політику на підприємстві	Перелік посадових осіб підприємства, які мають право підпису визначених документів
Графік документообігу	Перелік матеріально відповідальних осіб
Наказ про проведення інвентаризації	Перелік підрозділів підприємства

Основним завданням прийнятої підприємством облікової політики є достовірне відображення діяльності підприємства, формування повної, об'єктивної та достовірної інформації про неї для цілей об'єктивного регулювання цієї діяльності в інтересах зацікавлених осіб. Підприємства

повинні обирати і застосовувати з існуючих способів і варіантів ведення бухгалтерського обліку ті, які найкраще полегшують обліковий процес і сприяють формуванню повної та достовірної інформації про фінансовий стан підприємства. ведення бухгалтерського обліку з дозволених нормативними документами з урахуванням зовнішніх і внутрішніх факторів впливу.

Вивчення фактичних даних щодо методів бухгалтерського обліку, які застосовуються на малих підприємствах, свідчить про те, що вимоги Національних стандартів бухгалтерського обліку (П(С)БО) є прийнятними для малих підприємств, оскільки вони надають керівництву право вибору при формуванні облікової політики. Однак деякі вимоги цих документів є занадто складними для застосування на практиці, особливо з огляду на те, що веденням бухгалтерського обліку Облікова політика малого бізнесу формується шляхом вибору способів.

Для підтримки малого бізнесу в умовах війни уряд впровадив і має намір продовжувати впроваджувати ініціативи, які визначатимуть пріоритети та стимулюватимуть бізнес, а також внесуть певні зміни в систему обліку та оподаткування.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо застосування норм в умовах воєнного стану» був підписаний з метою підтримки різних типів підприємств у воєнний час [11]. Закон пом'якшує вимоги до сплати податків, звільняє бізнес від фінансових санкцій за несвоєчасну сплату податків та скасовує податкові перевірки під час воєнного стану.

Малі підприємства мають унікальні особливості в обліку, які включають зокрема відображення господарських операцій в місяці, коли вони відбулися. Щодо методів обліку, передбачені два основні варіанти: метод простого обліку та метод спрощеного обліку, обираючи з яких малі підприємства можуть зосередитися на тому, що найкраще підходить для їхнього конкретного бізнесу.

Малі підприємства можуть використовувати різні плани рахунків бухгалтерського обліку для відображення своєї економічної діяльності, включаючи «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарської діяльності підприємств» № 291 і «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва» № 186. Варто відзначити, що спрощений план рахунків, на відміну від загального плану, включає тільки 30 синтетичних рахунків першого порядку.

При спрощеній формі бухгалтерського обліку для малих підприємств необхідно вносити зміни до реєстрів обліку. Юридичні особи, які здійснюють спрощений облік доходів і витрат, використовують чотири журнали: журнал обліку активів, журнал обліку капіталу та зобов'язань, журнал обліку доходів та журнал обліку витрат. У цих журналах не використовуються рахунки.

Завершальним етапом в обліковому процесі є фінансова звітність, яка виконує ключові функції бухгалтерського обліку, такі як контрольну, інформаційну, аналітичну, а також допомагає у вирішенні поставлених завдань. Для вивчення взаємозв'язку між цими елементами важливо зрозуміти роль і місце фінансової звітності у виконанні завдань, що стоять перед бухгалтерським обліком [23].

Особливості змін до обліку в період військового стану наведені у табл. 1.6.

Таблиця 1.6 - Ключові зміни спрощеної системи обліку в умовах воєнного стану [24]

Зміна	Суть
Подання звіту з єдиного податку	Декларація платника єдиного податку не заповнюється за період, у якому єдиний податок не сплачувався.
Подання звіту з єдиного внеску	Звіт не подається протягом періоду, в якому внесок не сплачувався

Нарахування єдиного внеску на працівників, що мобілізовані	Розрахунок здійснювався на підставі нарахованого доходу в межах максимальної величини, на яку нараховується єдиний внесок
Порядок сплати єдиного податку	Сплата єдиного податку (ЄП) здійснюється протягом 10 календарних днів, що настають за останнім днем відповідного граничного строку подання податкової декларації.
ПДВ	Звільнення з оплати ПДВ фізичних осіб, що знаходяться на третій групі оподаткування
Протермінування сплати податків чи подачі звітності	Платники податків, які спроможні своєчасно виконувати свої податкові обов'язки звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання таких обов'язків.

1.3. Особливості оподаткування суб'єктів малого бізнесу

Особливості діяльності у суб'єктів малого підприємництва не обмежуються лише обліком, але також виникають у сфері оподаткування. Зміни в податковому законодавстві привели до збільшення податкового навантаження на малий бізнес, зокрема через введення квазіфіскальних платежів, які додають додатковий тягар для підприємців і обмежують їхні фінансові ресурси.

Загальна система оподаткування характеризується тим, що сплата податків відбувається від прибутку, а не від отриманого сукупного доходу підприємця. Якщо прибутку немає або він негативний, то податки не сплачуються. Загальна система найбільш вигідна для ФОПів, якщо для здійснення діяльності є чималий перелік підтверджених і необхідних витрат: закупівля різного виду сировини й устаткування, оренда приміщення для

бізнесу, оплата комунальних, потрібні часті відрядження і т.п

Головне, щоб витрати суб'єкта малого підприємництва були вже сплачені, підтверджені документом і входили до переліку витрат, вказані в Податковому кодексі ст. 177, і були пов'язані з прибутком, отриманим суб'єктом малого підприємництва.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності – це особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених ПКУ, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПКУ, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Загальна система оподаткування (ЗСО) для малих підприємств в Україні має низку специфічних особливостей [25]:

- Відкритість для всіх видів діяльності. Підприємці, що використовують ЗСО, можуть займатися будь-яким видом діяльності, що не заборонений законодавством. Вони також можуть мати необмежену суму доходу та кількість найманих працівників.

- Відсутність податкових пільг. На відміну від деяких інших систем оподаткування, підприємці на ЗСО не мають права на пільги або повне чи часткове звільнення від сплати певних податків і зборів.

- Загальне оподаткування. ЗСО включає сплату всіх видів податків і зборів, відповідно до податкового законодавства України.

- Залежність від доходів і витрат. Головна перевага ЗСО полягає в тому, що сума податків, що сплачуються, в основному залежить від обсягу отриманих доходів та здійснених витрат. Це означає, що якщо підприємець не отримав доходів за звітний період, він не сплачує відповідні податки.

- Немає обмежень. Відрізняється від єдиного податку, в ЗСО немає обмежень щодо обсягів реалізації, виду діяльності, кількості найманих працівників.

– Складність. Основний недолік ЗСО полягає в її складності. Підприємці повинні вести облік і документально підтверджувати свої доходи і витрати.

– Підходить для нерегулярної діяльності. ЗСО може бути вигідною для підприємців, що здійснюють свою діяльність не регулярно, а також при невисокій рентабельності продажів, оскільки об'єктом оподаткування є чистий прибуток (загальний дохід мінус витрати) [26].

Спрощена система оподаткування (ССО) була створена з метою стимулювання підприємницьких ініціатив, зокрема за допомогою полегшення обліку та звітності, що сприяло вступу на ринок нових учасників, зокрема фізичних осіб-підприємців (ФОП). З моменту її введення, ССО зазнала ряд змін, що торкнулись таких аспектів, як: розмір єдиного податку (ЄП), методика його обчислення, список податків, що замінюються ЄП, а також критерії, які визначають можливість для підприємств та ФОП застосовувати ССО. В загальному підсумку, ССО представляє собою унікальний податковий механізм, що дозволяє замінити платіж окремих податків і зборів, визначених 297.1 Податкового Кодексу України (ПКУ), сплатою єдиного податку, а також вести спрощений облік і звітність [27].

Спрощена система оподаткування неодноразово змінювалася з часу свого запровадження, ц і зміни стосувалися ставки єдиного податку, торкалися порядку його нарахування, переліку податків, які замінювались єдиним податком, критеріїв надання підприємствам та фізичним особам – підприємцям права на використання спрощеної системи оподаткування. Спрощена система оподаткування передбачає поділ платників на чотири групи, сплату єдиного податку, має обмеження у застосуванні за кількістю працівників, рівнем доходу та видами діяльності.

Для ФОП та ТОВ залишається чотири групи платників єдиного податку. Перша група створена для торгівлі на ринках, четверта – для аграріїв. Загальна система та друга з третьою групи – найбільш розповсюджені в Україні.

Подаємо більш детальний опис 4-х груп платників єдиного податку в Україні.

– Перша група. Цю групу обирають фізичні особи-підприємці (ФОП), які не використовують працю найманих працівників та здійснюють діяльність без допомоги сторонніх спеціалістів. Максимальний річний дохід для цієї групи обмежений і становить до 300 тис. грн. Податок становить 10% від мінімальної зарплати. Перша група ФОП сплачує єдиний податок та ЄСВ, має ліміт 1002000 грн річного обороту, має право займатися торгівлею на ринках та надавати побутові послуги населенню. Види послуг перераховані в пункті 291.7 ПКУ.

– Друга група. Ця група підходить для ФОП, які мають не більше 10 працівників, та юридичних осіб з не більш як 10 працівниками і доходом до 1,5 млн грн на рік. Ставка податку для цієї групи від 2% до 4% в залежності від того, є платником ПДВ підприємство чи ні. Друга група ФОП сплачує Єдиний соціальний внесок та єдиний податок фіксовано щомісяця, має ліміт 5004000 гривень обороту на рік. Друга група має право займатися ресторанним господарством, виробництвом та спродажем товарів, а також наданням послуг населенню та платникам єдиного податку. Для ІТ-сфери, наприклад, не завжди підходить така система оподаткування.

– Третя група. Цю групу можуть обрати ФОП та юридичні особи, які мають до 20 працівників, та доходом до 5 млн грн на рік. Податок становить від 2% до 4%, в залежності від того, чи є підприємство платником ПДВ. Третя група ФОП сплачує ЄСВ та 5% податку від прибутку і має ліміт 7002000 грн річного обороту. Ця група також підходить для юридичних осіб та дозволяє надавати послуги без обмежень.

– Четверта група. Ця група включає аграрних виробників. Для них є спеціальні ставки, залежно від земельних угідь та інших факторів. Четверта група створена – для аграріїв та має власні умови реєстрації.

При виборі податкового режиму зі сплати єдиного податку слід мінімізувати кількість фізичних показників, які використовуються при

розрахунку даного податку. В майбутньому, обраний податковий режим необхідно щорічно переглядати на предмет актуальності (адже його можна змінити, якщо фінансові вигоди від його використання значні скорочуються).

В умовах воєнного стану відбулися деякі зміни в спрощеній системі оподаткування. Розглянемо їх у табл. 1.7.

Таблиця 1.6 - Ключові зміни спрощеної системи оподаткування в умовах воєнного [28]

Зміна	Суть
Звільнення від оподаткування єдиним податком	З 1 квітня 2022 року і до припинення воєнного стану в Україні, підприємці не зобов'язані сплачувати єдиний податок.
Звільнення від оподаткування єдиним соціальним внеском	З 1 березня 2022 року і до закінчення або скасування воєнного стану в Україні, а також протягом 12 місяців після цього, підприємці мають право не нараховувати, не обчислювати і не сплачувати єдиний внесок за себе.
Звільнення від ЄСВ найманих працівників, що призвані до ЗСУ	Підприємці не зобов'язані сплачувати єдиний внесок за найманих працівників, які були призвані на строкову службу до Збройних Сил України.
Ставка єдиного податку	Для платників 3-ї групи ставка єдиного податку становить 2% від доходу. Підприємці мають можливість продовжувати працювати за цією ставкою або обрати третю групу платників єдиного податку з загальними правилами обрання системи оподаткування
Припинення статусу платника податку	Припинення статусу платника єдиного податку 3 групи відбувається автоматично після закінчення або скасування воєнного або надзвичайного стану в Україні. Фізичні особи-підприємці також мають право самостійно відмовитися від застосування особливостей оподаткування з першого числа місяця, наступного за місяцем, у якому прийнято таке рішення.
Продовження табл.1.7	
Перехід на 3-тю групу єдиного податку	Підприємці можуть обрати або перейти на 3-ту групу єдиного податку (2% від доходу) шляхом подання заяви

	до Державної податкової служби в паперовій або електронній формі.
Відновлення ставки 5%	Фізичні особи-підприємці повертаються до сплати єдиного податку за ставкою 5% при дотриманні обмеження щодо обсягу доходу, який не повинен перевищувати 7 818 900 гривень.
Протермінування сплати податків чи подачі звітності	Платники податків, які вчасно виконують свої податкові обов'язки, звільняються від відповідальності

Хоча спрощена система оподаткування в Україні має свої переваги, вона також має деякі недоліки, які можуть створювати проблеми під час кризових ситуацій. Деякі з цих недоліків включають:

– Обмежене право на застосування. Система має обмеження на види діяльності, які можуть бути оподатковані за спрощеною системою, а також обмеження на розмір доходу та кількість працівників. Це може обмежити кількість платників податків, які можуть скористатися спрощеною системою під час кризових періодів, таких як воєнний стан.

– Нечіткий поріг доходу. Існує невизначеність щодо того, яким чином буде розраховуватися поріг доходу для фізичних осіб-підприємців, які належать до 3 групи платників єдиного податку після закінчення воєнного стану. Ця неясність може створити заплутаність для платників податків і ускладнити планування їх фінансів та податкових зобов'язань.

– Відсутність автоматичного переходу. Не передбачено автоматичного переходу фізичних осіб-підприємців з 3 групи платників єдиного податку на особливий режим оподаткування. Це означає, що фізичні особи-підприємці, які вже є платниками єдиного податку 3 групи, повинні подати заяву про зміну ставки і мати можливість сплачувати єдиний податок за ставкою 2%. Цей процес може забрати багато часу і призвести до затримок у виконанні податкових зобов'язань [29].

Отже, спрощена система оподаткування постійно зазнає змін у відповідь на потреби економіки та суспільства. Протягом останніх двох років

спрощена системи оподаткування була зміненою відповідно до військових умов, що змінили порядок нарахування єдиного податку, внеску та переходів на різні системи оподаткування. Відповідно, змінилися і правила обліку, що вимагають підготовки документації, розрахунків та звітності.

Сьогодні спрощена системи оподаткування надає можливість замінити низку податків єдиним податком, що спрощує облік та знижує податкове навантаження, однак попри це малий бізнес має додаткові бюджетні навантаження, що створює непрозорі умови для створення та функціонування суб'єктів малого підприємництва. Окрім того, ряд обмежень у вигляді встановлених граничних показників доходів та кількості працівників, а також обмеження на деякі види діяльності, роблять систему не такою універсальною, як би могло здатися на перший погляд.

1.4. Організація внутрішньогосподарського контролю на малому підприємстві

Сьогодні середовище функціонування вітчизняних підприємств характеризується високою динамічністю змін, спричинених нестабільною політичною, соціальною та економічною ситуацією, зростаючою конкуренцією, низьким рівнем рентабельності тощо. Підприємства постійно прагнуть досягти поставлених цілей діяльності. Однак на них впливає значна кількість різних небезпек, як внутрішніх так і зовнішніх. І в першу чергу вони загрожують економічній стійкості підприємства, тому важливо мати концепцію протидії цим загрозам, тобто систему безпеки підприємства. Система безпеки підприємства не має точного формулювання й для різних підприємств являє собою комплекс певних заходів і способів з метою збереження їх стійкості й конкурентоспроможності в умовах ринкової економіки. У таких умовах підприємствам потрібно знаходити нові комбінації до ведення бізнесу, найбільш ефективно використовувати активи з метою збільшення власної економічної стійкості й конкурентоспроможності.

Одним із головних потенційних джерел збільшення прибутковості господарюючого суб'єкта може вважатися високоефективна система внутрішнього контролю.

Таблиця 1.8 - Завдання внутрішньогосподарського контролю

Завдання внутрішньогосподарського контролю	
перевірка господарських операцій на виробничих об'єктах з метою недопущення перевитрат матеріальних і фінансових ресурсів	перевірка виконання виробничих і фінансових планів
перевірка раціонального використання робочої сили	надання допомоги в прийнятті найбільш доцільних управлінських рішень
впровадження прогресивних методів праці і технологій в виробничих одиницях, підрозділах,	забезпечення забезпечення збереженості засобів праці і товарно-матеріальних цінностей
забезпечення раціонального використання сировини і паливно-енергетичних ресурсі	отримання інформації для оцінки правильності прийнятих рішень, своєчасності і результативності їх виконання
своєчасне виявлення і усунення умов і факторів, які заважають ефективному веденню виробництва	коригування діяльності суб'єкта господарювання та його структурних підрозділів

Наукові розробки у сфері контролю ризиків господарської діяльності підприємства проводили різні вчені, а саме: Л. В. Гуцаленко, В. Михайленко, М. Д. Корінько, Л. В. Дікань, С. М. Бичкова, О. Браганцов, Н. А. Голощатов, О. М. Ліщук, І. О. Макаренко, С. М. Петренко, В. В. Рукін, Б. Н. Соколов, А. А. Терехов тощо.

. Сьогодні дедалі більше підприємств приділяють особливу увагу внутрішньому контролю, оскільки він є найважливішим елементом налагодженого механізму управління.

В економічній літературі наразі не склалося однозначного трактування поняття контролю взагалі і внутрішнього контролю зокрема. Так, у перекладі із французької «контроль» означає перевірку чого-небудь. У «Великому економічному словнику» контроль визначається як «система спостережень і перевірки відповідності процесу функціонування керованого об'єкта прийнятним управлінським рішенням, виявлення результатів управлінських впливів на керований об'єкт».

Серед різних видів контролю особливе місце займає внутрішній контроль. Внутрішній контроль глибоко проникає у функції менеджменту, організаційну діяльність підприємства, забезпечує інформацією про якість управлінської діяльності, представляє керівництву дані аналізу, оцінки, рекомендації, поради, а також фінансові прогнози щодо об'єктів, які перевіряються.

Таблиця 1.9 - Трактування поняття «внутрішній контроль»

Автор	Трактування
М. Д. Корінько [30].	Система заходів, організованих керівництвом підприємства, що здійснюються з метою найбільш ефективного виконання усіма працівниками своїх обов'язків при здійсненні господарських операцій. Внутрішній контроль визначає законність цих операцій та їх економічну доцільність для підприємства
Л. В. Гуцаленко [32]	У якості суб'єктів внутрішнього контролю автор виділяє бухгалтерську, фінансову, інші функціональні служби підприємств та об'єднань у межах встановленої компетенції або працівника чи учасника (власника) підприємства, що здійснює контрольні дії при виконанні покладених на нього обов'язків або тільки на підставі відповідних прав

Продовження табл.1.7	
В. Д. Андреев [33]	Контроль, який здійснюється шляхом перевірки й оцінки адекватності та ефективності інших видів контролю.
Л. В. Дікань [34]	Система контрольних процедур, план і методи управління об'єктом з метою ефективного ведення бізнесу, захисту активів, попередження помилок, правильності облікових проводок і своєчасне подання фінансової інформації.

Зважаючи на вищевикладені трактування, на нашу думку, цілями організації внутрішнього контролю на підприємстві можуть бути наступні: Інформаційне забезпечення системи управління для одержання можливості прийняття ефективних рішень

Забезпечення ефективного функціонування підприємства, його стійкості й прибутковості в умовах багатопланової конкуренції

Забезпечення дотримання політики керівництва кожним працівником підприємства

Забезпечення збереження майна підприємства й ефективне використання його ресурсів і потенціалу

Своєчасна адаптація підприємства до змін у внутрішньому і зовнішньому середовищі

Для підвищення ефективності процесу управління на підприємстві необхідне впровадження контрольних процедур на кожній його стадії:

1. На стадії планування реалізуються наступні контрольні функції:

- оцінка раціональності можливих варіантів запланованих рішень;
- відповідність запланованих рішень загальній стратегії підприємства.

2. На стадіях організації й регулювання реалізації управлінських рішень необхідним є контроль правильності процесу реалізації

прийнятих запланованих рішень для досягнення необхідних результатів.

3. На стадії обліку повинен бути забезпечений контроль:

- за наявністю і рухом майна;
- раціональним використанням виробничих ресурсів відповідно до затверджених норм та нормативів;
- стану виданих й отриманих зобов'язань;
- доцільності законності господарських операцій підприємства;

4. На стадії аналізу здійснюється оцінка інформації про результати виконання управлінських рішень на основі її групування на різні складові [34].

Основними елементами внутрішнього контролю є:

а) контрольне середовище — сукупність принципів і стандартів діяльності економічного суб'єкта, які визначають загальне розуміння внутрішнього контролю й вимоги до внутрішнього контролю на рівні економічного суб'єкта загалом;

б) оцінка ризиків — процес виявлення й аналізу поєднання ймовірності та наслідків недосягнення економічним суб'єктом цілей діяльності;

в) процедури внутрішнього контролю — дії, спрямовані на мінімізацію ризиків, що впливають на досягнення цілей економічного суб'єкта;

г) інформація, що забезпечує функціонування внутрішнього контролю й можливість досягнення ним поставлених цілей; д) комунікація — поширення інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень і здійснення внутрішнього контролю;

д) оцінка внутрішнього контролю, щодо елементів внутрішнього контролю, з метою визначення їх ефективності й результативності, а також необхідності зміни [35].

Внутрішній контроль може здійснюватися у двох організаційних формах:

1) контроль, здійснюваний безпосередньо на кожному робочому місці. Прикладом такої форми організації внутрішнього контролю можуть бути: контроль при виконанні операцій бухгалтерського обліку, здійснюваний паралельно з обліковою діяльністю й органічно з нею пов'язаний; самоконтроль або сумісний контроль на виробничих ділянках; контроль у функціональних відділах; контроль за реалізацією управлінських рішень;

2) контроль, здійснюваний спеціально створеним контрольним апаратом. Прикладом такої форми організації внутрішнього контролю можна назвати: контроль облікових документів, виконуваний спеціально створеними методичними центрами контролю; проведення внутрішніх ревізій спеціально створеним на підприємстві контрольно-ревізійним апаратом [36].

Вибір форми внутрішнього контролю залежить від складності управлінської структури, організаційно-правової форми, видів і масштабів діяльності, доцільності охоплення контролем різних сторін діяльності, ставлення керівництва підприємства до контролю.

Система внутрішнього контролю має більше можливостей для ефективного здійснення із залученням керівників різних підрозділів, оскільки: – по-перше, саме вони більше за інших зацікавлені в досягненні цілей підприємства й результативності його діяльності; – по-друге, для них немає необхідності вникати у специфічні питання організації виробництва й реалізації продукції — вони професійно інформовані про це.

Таким чином, при здійсненні контрольних процедур власними силами підприємство може вирішити усі проблеми швидко й оперативно. Звичайно, що працівники підрозділів підприємства адаптовані до його внутрішнього середовища, що є негативним моментом, оскільки вони можуть не звернути уваги на деякі істотні недоліки. Відповідно до цього, можемо зауважити, що найбільш оптимальним способом уникнути подібної «звичності» і сформувати ефективно діючу систему внутрішнього контролю є косорсинг, який припускає розподіл функцій між відповідальними особами

підприємства й зовнішньою спеціалізованою організацією, що залучається на стадії постановки системи внутрішнього контролю, а також для вирішення окремих завдань у процесі її функціонування. Косорсинг дозволяє забезпечити якісне вирішення завдання при раціональних витратах [37].

На підприємствах, де є одноосібний власник (приватне підприємство чи навіть фізична-особа підприємець), чи, наприклад, їх декілька, як у товаристві з обмеженою відповідальністю, відповідальність за сам діяльність і за внутрішній контроль несуть власники.

У більшості випадків власники повністю залучені в сам бізнес, і якщо інші функції виконують працівники, то, зазвичай власники можуть бути повністю в курсі операцій і загальної ситуації на підприємстві. Таким

чином вони встигають виконувати функції контролю. Але у випадку нарощення обсягів діяльності, зростає потреба у виокремленні внутрішнього контролю в окремий елемент управління, оскільки, збільшується ступінь спеціалізації, і стає неможливим залишатися повністю в курсі того, що відбувається в кожній частині бізнесу.

Отже, у ефективності функціонуванні бізнесу зацікавлені перш за все власники підприємств, і, на нашу думку, оптимальним варіантом є саме шлях делегування повноважень із організації внутрішнього контролю, вибору методичного інструментарію, його апробації та впровадження безпосередньо професійним менеджерам цієї сфери. Ефективний внутрішній контроль також вимагає глибоких знань у галузі бухгалтерського обліку як основного джерела інформації для управлінських рішень, що не завжди притаманне власникам підприємства.

Розглянемо основні характеристики внутрішнього контролю, які доводять доцільність його впровадження не лише малими підприємствами, але й усіма іншими незалежно від форми власності чи виду економічної діяльності:

1. Внутрішній контроль гарантує ефективний нагляд за різними аспектами діяльності підприємства з одночасним збереження конфіденційної

інформації, що в окремих випадках становить комерційну таємницю, а також відслідкує виконання усіх вимог законодавства під час ведення бізнесу у тій чи іншій сфері економіки. Це включає в себе контроль за доступом до важливих баз даних, захист існуючої конкурентної переваги та дотримання правових норм у всіх сегментах функціонування з огляду на різноманітні бізнес-процеси;

2. Дієва та функціональна система безпеки підприємства є сукупністю заходів та стратегічних рішень, спрямованих на забезпечення його стабільності та конкурентоспроможності в умовах мінливого ринкового середовища, зокрема, під час війни.

Ця система не має чіткого алгоритму дій, оскільки адаптується до потреб та особливостей кожного підприємства. Одним з ключових засобів забезпечення економічної безпеки є впровадження ефективної системи внутрішнього контролю, яка сприятиме не лише оптимізації управління ресурсами підприємства, але й підвищить захист формування і збереження бухгалтерської та управлінської інформації, що формується на різних ділянках. Контроль всередині підприємств дозволить виявити витік інформації та вжити заходи щодо надійності каналів її руху, а також виявити ділянки несанкціонованого доступу;

3. На сьогоднішній день підприємствам важливо постійно шукати нові комбінації бізнес-процесів для оптимального використання наявних ресурсів і зменшення загроз та збитків, що виникають в умовах воєнного стану на шляху зміцнення фінансового стану, збереження економічної стійкості та подекуди позицій на ринку. Усе це залежить від того, чи запроваджена система внутрішнього контролю дає змогу підприємствам ідентифікувати, оцінювати та керувати економічними ризиками. Внутрішній контроль не лише допомагає виявити слабкі сторони підприємницької діяльності, а й акцентує увагу на ефективності використання ресурсів, виявляє та активує резерви.

4. Система бухгалтерського обліку на підприємстві є основою для формування фінансової звітності, яка необхідна користувачам облікової інформації для прийняття дієвих, ефективних, обґрунтованих рішень.

Але слід пам'ятати, що баланс підприємства може зійтися в будь-якому випадку через використання методу подвійного запису, але достовірність наведеної там інформації щодо активів чи зобов'язань може бути під питанням. Така ситуація виникає у зв'язку з некомпетентністю певних найманих працівників бухгалтерії або через умисні дії щодо фальсифікації документів, завищення зобов'язань і витрат, приховування безнадійної заборгованості, маніпуляцій із заробітною платою тощо.

Також можливі випадки, коли в у бухгалтерію оскільки, облікові працівники суто опрацьовують отриману інформацію, тоді до них не можна виставляти претензії. Саме тому внутрішній контроль дозволяє виявити ланцюжки руху документів та знайти зловмисників;

5. Дуже часто склад та структура виявлених порушень, їх причини, сила впливу на бізнес-операції не узагальнюються. Аналогічно не окреслюються напрямки прийнятих рішень, їх дієвість, чи абсолютна або часткова нездатність вплинути на ситуацію, що виникла. Тобто внутрішній контроль необхідний для систематизації цієї інформації задля наступного її спрямування на запобігання виникнення помилок чи порушень.

Внутрішній контроль дає змогу управлінському персоналу виявляти недоліки в діючих системах і здійснювати своєчасні коригування, а також приймати відповідні рішення для адаптації до умов внутрішнього та зовнішнього середовища;

6. Контроль охоплює виявлення як помилок, так і успіхів окремих виконавців [4]. Він супроводжується аналізом причин успіхів і невдач, а також розробкою заходів для виправлення помилок та закріплення успіхів. Ці заходи розглядаються з урахуванням впливу зовнішнього середовища, оцінки його параметрів та пов'язаних з ним ризиків.

Вищенаведена інформація свідчить про те, що внутрішній контроль і його запровадження має багато переваг. Але на нашу думку, саме для малих підприємств існують певні виклики, що гальмують його запровадження або через які багато власників підприємства навіть не задумуються над його доцільністю. Розглянемо деякі з них:

– організація на малих підприємствах окремого відділу внутрішнього контролю збільшить їх витрати, адже вони повинні фінансувати витрати на його впровадження і функціонування, здійснюючи додаткове навчання існуючих працівників або наймати нових фахівців цієї сфери, а також провести реструктуризацію організаційних процесів, документів і процедур. У таких випадках витрати, здійснені на впровадження системи внутрішнього контролю, можуть не приносити очікуваних результатів та віддачі від вкладених фінансових ресурсів та зусиль;

– на сьогодні в Україні існує загалом проблема у пошуку компетентних фахівців зокрема сфери внутрішнього контролю, адже вони повинні володіти відповідними знаннями бухгалтерського обліку, фінансів, загального підприємництва та взаємозв'язку бізнес-процесів, а також вміти виявити загрози, оцінити їх і вчасно приймати дієві управлінські рішення. Слід зауважити, що отримати результат проведеного контролю і вміти зрозуміти отриману інформацію, її систематизувати, виявити недоліки і їх усунути – абсолютно різні завдання для працівника.

Окремо слід наголосити на проблемах, що знижують якість внутрішнього контролю малих підприємств, де вже використовують його інструментарій:

1) у більшості вітчизняних підприємств внутрішній контроль не виконує своєї ролі в стимулюванні відповідальності працівників, тобто вони не відчувають себе відповідальними перед керівником підрозділу за результати своєї роботи, а керівники – перед власниками бізнесу, а власники – перед державою та суспільством [38].

Тобто, щоб внутрішній контроль був ефективним, необхідно створити відповідну культуру та впровадити зобов'язання щодо надійного контролю в розрізі усього підприємства;

2) якщо малі підприємства зосереджені лише на захисті своїх ресурсів та недопущенні зловживань, то це тисне на працівників і атмосфера в колективі буде негативна, що спричинить плинність кадрів [10]. Відповідно необхідно використовувати певну мотивацію працівників щодо якості і точності їх роботи, а також вміти об'єднати працівників навколо спільної ідеї, і довести, що контроль це не метод залякування чи штрафів, а раціональний механізм досягнення цілей і стратегії розвитку підприємства, що буде стимулювати їх самостійно відслідковувати свої дії і координувати їх з діями інших працівників.

Організація контролю на малих підприємствах повинна акцентувати зусилля на таких категоріях [39]:

I. Облік. Забезпечення правильного обліку господарських операцій та встановлення чіткої відповідальності в межах підприємства за помилки та порушення;

II. Адміністрування. Сприяння досягненню цілей контролю шляхом розробки від- повідних каналів комунікації та інформацій-них потоків;

III. Запобігання. Уникнення помилок до того, як вони стануться і будуть незворотними, створення резервних копій бази даних та визначення відповідальних осіб за її збереження і використання. Перевірка каналів збуту, звірка рахунків та замовлень чи продажів, розробка заходів безпеки та кібербезпеки тощо;

IV. Ідентифікація. Оперативне виявлення помилок, порушень чи шахрайських дій від- разу, як вони виникли. Проведення інвентаризація запасів, руху грошових коштів, звірки розрахунків задля своєчасного виявлення порушників та винних осіб. Оцінка захисту конфіденційної інформації та важливих систем підприємства від несанкціонованого доступу з метою окреслення виявлених неточностей чи збоїв у них.

V. Коригування. Групування та систематизації наслідків від помилок, а також виявлення їх впливу на фінансовий стан чи результати діяльності суб'єкта господарювання у короткостроковій та довгостроковій перспективі. За можливості слід використовувати резервні копії бази даних для часткового або повного відновлення інформації.

Враховуючи вищенаведені категорії контролю малим підприємствам слід обрати раціональний підхід щодо організації системи внутрішнього контролю. Існує два основних варіанти впровадження внутрішнього контролю на підприємствах і малих в тому числі.

Першим є створення відділу внутрішнього контролю на підприємстві, що з однієї сторони забезпечить максимально точну перевірку бізнес-процесів та їх результатів, адже працівники такого підрозділу володітимуть усією інформацією про специфіку відповідного бізнесу. Недоліком може бути зловживання ними своїм службовим становищем [40].

Другим варіантом є аутсорсинг функції контролю. Аутсорсингова компанія бере на себе перевірку правильності організації та ведення бухгалтерського обліку, а також проводить оцінювання ризиків. Додатково вона аналізує ефективність кадрової політики, відповідність організаційної та функціональної структури масштабам діяльності компанії.

Перевагою такого підходу є відсутність витрат на створення та утримання власної системи внутрішнього контролю, здебільшого високий рівень професійної підготовки зовнішніх фахівців від аутсорсингової компанії, хоча їх послуги на сьогодні є дуже дорого вартісними.

На нашу думку головним недоліком такого варіанту є те, що втрачається вся сутність поняття внутрішнього контролю, адже його буде здійснювати повністю стороння організація. В такому самому аспекті ми не розділяємо думку щодо використання косорсингу [9], коли внутрішній контроль забезпечується одночасно і підприємством, і частково аутсорсинговою компанією, що породжує ще більший хаос у господарській діяльності. В такій ситуації доцільніше на один рік підписати

угоду з аудиторською компанією щодо надання консультаційних послуг, як для служби бухгалтерії, так і для служби внутрішнього контролю на початках її формування і для підвищення відповідного рівня кваліфікації її працівників.

Для малого бізнесу можна запровадити окрему одну посаду без створення цілого відділу, яка буде підпорядковуватися керівнику і власнику, наприклад, і буде мати доступ до усієї інформації, що генерується на підприємстві в процесі його господарської діяльності. 41].

2.ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1.Техніко-економічна характеристика підприємства

В умовах ринкових відносин техніко-економічний аналіз сприяє покращенню управління виробництвом, зміцненню його економіки, кожного підприємства. На цій основі забезпечується підвищення ефективності як окремих галузей народного господарства, так і всього народно-господарського комплексу

На сьогоднішній день ТОВ «ПРОФАУДИТ» - сучасне, автоматизоване підприємство. Товариство з обмеженою відповідальністю «Профаудит» було засноване в 1995 році. Фірма ТОВ «Профаудит» працює на економічному ринку років як 5.

Метою діяльності товариства є отримання прибутку за рахунок аудиторської діяльності.

Предметом діяльності є: встановлення достовірності фінансової та бухгалтерської звітності, а також перевірка відповідності різних фінансових і господарських операцій чинному законодавству.

Статус юридичної особи(станом на 15.02.2023): Не перебуває в процесі припинення

Номер реєстрації у Реєстрі 4347.

Ідентифікаційний код аудиторської фірми 36921215

Місцезнаходження аудиторської фірми 65038, місто Одеса, вулиця Макаренка, 2-А, приміщення 3

Контактна інформація аудиторської фірми / аудитора 093-683-57-73, 093-683-57-73; profaudit36921215@ukr.net; www.profaudit.auditorov.com

Підприємство у своїй аудиторській діяльності керується затвердженими зборами засновників Установчим договором та Статутом, Конституцією України, законодавчими та чинними нормативними актами України. Обласним статистичним управлінням ТОВ «Профаудит».

ТОВ «Профаудит» здійснює оперативний, бухгалтерський та податковий облік згідно з Національними стандартами бухгалтерського обліку.

Майно Товариства складається з основних засобів та обігових коштів, а також цінностей, вартість яких відображена в балансі.

ТОВ «Профаудит» має самостійний баланс, поточний рахунок в установах банків, печатку зі своєю назвою.

Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства за 2021-2022 роки й аналіз їхніх змін наведені у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності підприємства*

Показники	Попередній рік (2021)	Звітний рік (2022)	Відхилення	
			Абс.	%
1. Чистий дохід від реалізації послуг (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1453.7	616.4	-837,3	-57,60
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1352.5	829.6	-522,9	-38,66
3. Валовий прибуток, тис. грн.	101.2	-213.2	-314,4	-310,67
4. Повна собівартість реалізованої послуг, тис. грн.	1352.5	829.6	-522,9	-38,66
5. Податок на прибуток, тис. грн.	-	-	-	-
6. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	101.2	-213.2	-314,4	-310,67
7. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	5	5	0	0
8. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	290,7	123,2	-167,5	-57,62
9. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	811,5	427,76	-383,74	-47,29
10. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	162,3	85,55	-76,75	-47,29

Показники	Попередній рік (2021)	Звітний рік (2022)	Відхилення	
			Абс.	%
11. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	107,2	107,2	0	0
12. Фондовіддача, грн. - по прибутку	0,9	-1,9	-2,8	-311,11
13. Фондорентабельність, %	1453,7\107, 2= 13,5	616,4\107, 2= 5,75	-7,75	-
14. Рентабельність послуг %	7,4	-25,6	-33,0	-
15. Рентабельність виробництва, %	101,07	74,30	-26,77	-
16. Середня річна сума дебіторської заборгованості	-	16,75	-	-
17. Середня річна сума кредиторської заборгованості	15,9	-	-	-

** Розраховано на підставі даних фінансової звітності підприємства*

З табл. 2.1 видно, що підприємство у звітному році порівняно з попереднім отримало дохід від реалізації продукції менше на (-837,3) тис. грн, або на (-57,60)%. Собівартість реалізованої продукції зменшилась на (-522,9)тис. грн, або на (-38,66)% що й вплинуло на зменшення валового прибутку на (-314,4) тис. грн у звітному році порівняно з попереднім роком.

Дані фінансової звітності свідчать, що підприємство веде основну операційну діяльність та фінансову діяльність. В попередньому році підприємство мало позитивний результат від основної операційної діяльності в розмірі (1453.7) тис. грн., і збиток у розмірі (101.2)тис. грн. від фінансової діяльності. У звітному році підприємство мало збиток від основної операційної діяльності у розмірі (-213,2)тис. грн. та прибуток від фінансової діяльності у розмірі (616,4) тис. грн. Іншу операційну діяльність та іншу діяльність підприємство - 1352.5.

Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу у звітному році залишилася на місці. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу зменшилась на (-167,5) грн. у звітному році.

Середня річна сума дебіторської заборгованості залишилась незмінною. Ці явища можна вважати позитивним наслідком фінансово-господарської діяльності підприємства.

2.2. Аналіз витрат, фінансових результатів та фінансового стану

Аналіз фінансових показників у кваліфікаційній роботі проведено за схемою:

1. Аналіз витрат підприємства.
2. Аналіз фінансових результатів діяльності.
3. Загальний аналіз фінансового стану.

Аналіз витрат проведено за допомогою таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз витрат ТОВ «Профаудит» за 2021-2022 рр.

Показники	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
			тис. грн.	%
1. Собівартість реалізованої продукції	1352,5	829,6	-522,9	-38,0
2. Інші операційні витрати	-	-	-	-
3. Інші витрати	-	-	-	-
Всього операційні витрати	1352,5	829,6	-522,9	-38,0

Розрахунок вказує на зменшення витрат діяльності на 522,9 тис. грн. або на 38%. Незважаючи на гарний показник, слід зазначити, що зменшення витрат пов'язано із зменшенням обсягу реалізації, а не за рахунок вфектиного використання витрат.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства здійснюють за допомогою даних Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс). за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства*

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	1453,7	157,2	616,4	-42,4	-837,3	-0,6 р
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	1352,5	148,7	829,6	-61,3	-522,9	-0,4р
3. Фінансові результати від звичайної діяльності	101,2	670,2	-213,2	-210,7	-314,4	-31,07

*Розраховано за даними підприємства

З табл. 2.3 видно, що фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в звітному році порівняно з попереднім зменшився на 314,4 тис. грн., або на 31,07%. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату від реалізації продукції на 522,9 тис. грн., або в 0,4 рази. Негативний вплив здійснив збиток від іншої операційної діяльності в звітному році, який склав 829,6 тис. грн.

Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в попередньому році формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції, прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності, прибутку від іншої діяльності, а також прибутку від іншої операційної діяльності . В звітному році цей показник формувався за рахунок прибутку від реалізації продукції, прибутку від інвестиційної та фінансової діяльності, прибутку від іншої діяльності та збитку від іншої операційної діяльності.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг))

проводиться на підставі даних Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).за допомогою табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності *

Показники	Попередній рік, тис. грн.	Звітний рік, тис. грн.	Відхилення	
			тис. грн.	%
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1453,7	616,4	-837,3	-57,6
2. Собівартість реалізованої продукції	-	-	-	-
3. Адміністративні витрати	-	-	-	-
4. Витрати на збут	-	-	-	-
5. Фінансовий результат від основної операційної діяльності	1453,7	616,4	-837,3	0,6р

*Розраховано за даними підприємства

З табл. 2.4 видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім зменшився на 837,3 тис. грн., або на 106 %. Це відбулось за рахунок зменшення чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) більшими темпами, а саме на 57,6%, ніж витрат.

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5 - Аналіз формування чистого прибутку*

Показники	Алгоритм розрахунку за кодом рядка	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абс.	%
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	2290 (2295)	101,2	-213,2	-314,4	-310,7
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	2300	-	-	-	-
3. Чистий прибуток, тис. грн.	2290 (2295)– –2300	101,2	-213,2	-314,4	-310,7

*Розраховано за даними підприємства

З табл. 2.5 видно, що сума чистого прибутку підприємства в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 314,4 тис. грн., або на 310,7%. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування на таку ж суму.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс). за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6 - Аналіз рентабельності виробництва*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Абс.відхил.
1. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис. грн.	101,2	-213,2	-314,4
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	10,7	10,7	0
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	166,3	22,3	-144
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	177	33	-144
5. Рентабельність виробництва, %	57,2	-646,1	-703,3

*Розраховано за даними підприємства

З табл. 2.6 видно, що в звітному році порівняно з попереднім рентабельність виробництва зменшилась на 703,3%. Це відбулось за рахунок зміни наступних факторів :

- зменшення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування на 314,4 тис. грн. зменшило рентабельність виробництва на 703,3 відсоткових пункти;
- середньорічна вартість ОЗ не змінилась;
- зменшення середньорічної вартості оборотних коштів на 144 тис. грн. також не змінило рентабельність виробництва.

Загальний аналіз фінансового стану підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та №5 «Примітки до річної фінансової звітності».

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Коефіцієнт зміни
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	1453,7	616,4	0,42
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	101,2	-213,2	-0,11
3. Валюта балансу, тис.грн.:			
- на початок року	9	166,3	0,95
- на кінець року	166,3	22,3	0,13
4. Середнє річне значення валюти балансу, тис.грн.	87,65	94,3	1,08

*Розраховано за даними підприємства

З таблиці 2.7 видно, що збільшення середньорічного значення валюти балансу в 1,08 разів супроводжувалось збільшенням чистого доходу в 0,42 рази та зменшення фінансового результату до оподаткування в 0,11 разів, що свідчить про розширення підприємством своєї діяльності та ефективно вкладення грошових коштів у формування активів підприємства в звітному році порівняно з попереднім. Тобто, зміни у валюті балансу можна охарактеризувати як позитивні.

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз фінансової стійкості підприємства

за частковими показникам*

Показники	На початок попереднього Року	На кінець попереднього року	На кінець звітного року	Нормативне значення
1. Коефіцієнт автономії (К _{авт})	0,41	0,63	-4,86	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів (К _ф)	1,43	0,23	-1,21	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів (ОК _{вл})	3,7	104,9	-108,3	зменшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу (К _{ман})	1	1	1	більше 0,1
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами (К _з)	0,21	0,73	-4,86	0,1

*Розраховано за даними підприємства

Як видно з табл. 2.8, коефіцієнт автономії впродовж двох років не покращився, що свідчить про погіршення стабільності і фінансової залежності підприємства від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів, як і попередній показник, на кінець звітного року погіршився і показує, що підприємство на початок попереднього року на 1 грн. власних коштів залучало 1,43 грн. залучених коштів, на кінець попереднього року - 0,23 грн., на кінець звітного року – 1,21 грн. Підприємство має власний оборотний капітал, величина якого на кінець звітного року зменшується, що негативно характеризує діяльність підприємства. Коефіцієнт маневреності власного капіталу однаковий за всі періоди. Значення коефіцієнту забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами на кінець звітного року зменшився, і не знаходиться в межах норми, що свідчить про недостатність власних фінансових ресурсів

для фінансування необоротних активів і частини оборотних. Таким чином, аналіз показників фінансової стабільності підприємства дозволяє зробити висновок про неефективне вкладення грошових коштів в діяльність підприємства та фінансову стабільність функціонування підприємства на ринку.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітнього року*

Показники активу балансу	Сума, тис.грн.		Показники пасиву балансу	Сума, тис.грн.		Платіжний результат, тис.грн.	
	на початок року	на кінець року		на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
A_1 – Найбільш ліквідні активи (1160+1165)	130,9	20,3	Π_1 – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660+1690+1700)	61,4	128,9	69,5	-108,6
A_2 –Активи, які можна реалізувати швидко (1120÷1155+1190)	1,9	2	Π_2 – Короткострокові пасиви (1600+1610)	-	-	1,9	2
A_3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+1200)	-	-	Π_3 – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	-	-	-	-
A_4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	-	-	Π_4 - Постійні пасиви (1495+1665+1525+1526)	104,9	-108,3	104,9	-108,3
<i>Баланс</i>	166,3	22,3	<i>Баланс</i>	166,3	223	-	-

*Розраховано за даними підприємства

З табл. 2.9 видно, що впродовж двох років (на початок та на кінець звітнього року) виконується наступна нерівність: $A_1 > \Pi_1$, $A_2 > \Pi_2$, $A_4 < \Pi_4$. Таким чином, Баланс підприємства впродовж двох років не є абсолютно ліквідним, тому що не виконується перша нерівність.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс). за допомогою табл. 2.10.

Таблиця 2.10 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками *

Коефіцієнти ліквідності підприємства	Норма	Розрахункові значення			Відхилення
		На початок попереднього року	На кінець попереднього року	На кінець звітнього року	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	= 2,0	1,7	2,7	0,2	-2,5
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1,0	1,7	2,7	0,2	-2,5
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2 [0,25... 0,35]	1,7	2,1	0,2	-1,9

*Розраховано за даними підприємства

З табл. 2.10 видно, що коефіцієнт покриття не знаходиться в межах норми, коефіцієнт швидкої ліквідності також не знаходиться в межах норми, що негативно характеризує діяльність підприємства і свідчить про те, що підприємство не здатне покрити свої термінові зобов'язання, і негативним є невідповідність нормативному значенню коефіцієнту абсолютної ліквідності. Тобто, підприємству необхідно застосовувати заходи, щодо підвищення цього показника.

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних Фінансового звіту малого підприємства (1-м та 2-мс).

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 1.

$$Z = -0.3877 - 1.0736 \cdot K_{пл} + 0579 \cdot \frac{ПК}{П} \quad (1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$K_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)

$ПК$ – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700)

$П$ – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

Якщо $Z > 0$, констатується високий рівень банкрутства, при $Z < 0$ – низький.

$$Z_{\text{попер.}} = -0,3877 - 1,0736 * 2,7 + 0,579 * (61,4 / 166,3) = -3,07$$

$$Z_{\text{звітн.}} = -0,3877 - 1,0736 * 0,2 + 0,579 * (130,6 / 22,3) = 2,8$$

За допомогою формули (1) визначили рівень Z -показника в звітному та попередньому роках та оцінили тенденцію його зміни в звітному році порівняно з попереднім.

Показники свідчать, що рівень банкрутства підприємства високий.

Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмана свідчить, що в попередньому році показник $Z < 0$, що свідчить про низький рівень ймовірності банкрутства підприємства, а в звітному році показник $Z > 0$, що свідчить про – високий рівень ймовірності банкрутства підприємства. Даний показник має тенденцію до зростання, тобто вірогідність банкрутства збільшується, цей показник негативно характеризує діяльність підприємства.

3. ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

3.1. Загальна характеристика організації обліку та підприємстві ТОВ «ПРОФАУДИТ»

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Власник підприємства несе відповідальність за:

- організацію бухгалтерського обліку;
- забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій в первинних документах;
- збереження та обробку документів, реєстрів обліку протягом встановленого терміну але не менше трьох років.

Головний бухгалтер несе відповідальність за:

1) забезпечення дотримання на підприємстві виготовлення з єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку складання та подання у встановлені строки фінансової звітності.

2) організацію контролю за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій

3) прийняття участі в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від псування активів підприємства.

4) забезпечення перевірки стану бухгалтерського обліку в філіях представництвах відділеннях підприємства.

Підприємствам надана можливість самостійно обирати 1 з 4-ох форм бухгалтерського обліку:

1. Введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

2. Користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку зареєстрованого як підприємець без створення юридичної особи;

3. Введення на добровільних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

4. Самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності власником або керівником підприємства, звітність якого не повинна оприлюднюватись.

Підприємство щорічно визначає облікову політику.

Облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Під принципами бухгалтерського обліку розуміють правила яким необхідно користуватись при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій при відображенні їх результатів у фінансовій звітності.

Під методом бухгалтерського обліку розуміють:

- методи нарахування амортизації на основні засоби;
- методи оцінки запасів при їх вибутті;
- методи нарахування резерву сумнівних боргів та ін.

До процедур можна віднести форми бухгалтерського обліку, правила документообігу, технологію обробки облікової інформації. Всі зміни облікової політики повинні розкриватися у фінансовій звітності.

Зміна облікової політики можлива лише у випадках, які передбачені П(С)БО 6 «Виправлення помилок та зміни у фінансовій звітності».

Підприємство ТОВ «ПРОФАУДИТ» є малим підприємством та в організації системи обліку та звітності керується також вимогами НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Фінансова звітність підприємства укладається за Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Бухгалтерський облік ведеться за спрощеною системою головним бухгалтером із застосуванням програмного бухгалтерського забезпечення «BAS – бухгалтерія».

До особливостей цієї програми можна віднести:

- ведення обліку діяльності кількох організацій;
- облік товарно-матеріальних цінностей;
- складський облік;
- облік торгівельних операцій;
- облік комісійної торгівлі;
- облік операцій з тарою;
- облік банківських та касових операцій;
- облік розрахунків з контрагентами;
- облік основних засобів, нематеріальних та малоцінних активів;
- підтримка різних схем оподаткування;
- завершальні операції періоду;
- стандартні бухгалтерські звіти;
- експрес-перевірка обліку.

Підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій є первинні документи. Для контролю та впорядкування оброблення даних на підставі первинних документів можуть складатися зведені облікові документи.

Первинні та зведені облікові документи можуть бути складені у паперовій або в електронній формі та повинні мати такі обов'язкові реквізити. Первинні документи, складені в електронній формі, застосовуються у бухгалтерському обліку за умови дотримання вимог законодавства про електронні документи та електронний документообіг.

Регістри бухгалтерського обліку повинні складатися малим підприємством щомісяця. Регістри бухгалтерського обліку повинні мати назву, період реєстрації господарських операцій, прізвища і підписи або інші дані, що дають змогу ідентифікувати осіб, які брали участь у їх складанні. Підставою для записів у регістрах є первинні документи про факти господарських операцій, розрахунки зносу (амортизації), податкових та інших відрахувань. Записи ведуться в тій сумі, яку зазначено у первинних документах або розрахунках, тобто в гривнях і копійках (без округлення).

Господарські операції заносяться до реєстру бухгалтерського обліку за той місяць, в якому вони відбулися. Дані реєстрів бухгалтерського обліку використовуються для складання фінансової звітності, заповнення інших форм звітності.

3.2. Особливості обліку на малому підприємстві

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», чинних Національних П(С)БО, нормативних документів Міністерства фінансів України з питань організації бухгалтерського обліку, усім підприємствам, незалежно від їх організаційно-правової форми і форми власності, зокрема й малим, необхідно вести бухгалтерський облік і складати фінансову звітність. Проте як бухгалтерський облік, та і фінансова звітність малих підприємств мають свої особливості. Застосування традиційної системи обліку та звітності малими підприємствами в сучасних умовах господарювання не є доцільним, оскільки ця система є надто громіздкою і трудомісткою, а за невеликої кількості господарських операцій та обмеженості функціональних служб неефективною.

3.3. Особливості обліку доходів і витрат.

Фінансову звітність малого підприємства (1-м та 2-мс) складають малі підприємства та представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності.

НП(С)БО 25 не надає підприємствам права вибирати між Фінансовою звітністю малого підприємства (форми № 1-м, № 2-м) та Фінансовою звітністю мікропідприємства (форми № 1-мс, 2-мс). Тому мікропідприємство не може звітувати за формами № 1-м і № 2-м. А ось складати повноформатну фінансову звітність, передбачену НП(С)БО 1, дозволено.

Відповідно до п. 2 розд. II НП(С)БО 1 мікро- підприємства та малі підприємства можуть самостійно визначати доцільність складання фінансової звітності за формами, наведеними в НП(С)БО 25. Тобто підприємство саме вирішує, який комплект звітності подавати: скорочену фінансову звітність відповідно до НП(С)БО 25 чи повний річний комплект

фінансової звітності [8] та проміжний у складі Балансу та Звіту про фінансові результати, про що має бути зазначено в наказі про облікову політику.

Аналітичний і синтетичний облік на малих підприємствах можна вести у типових реєстрах, що рекомендовані Міністерством фінансів України наказом від 25.06.2003 р. №422. (табл.3.1).

Таблиця 3.1 - Реєстри аналітичного і синтетичного обліку малих підприємств за спрощеною формою згідно з Методичними рекомендаціями від 25.06.2003р. №422

Назва реєстрів	Рахунки, згідно з спрощеним Планом рахунків
Журнал обліку господарських операцій	Всі рахунки
Відомість 1М обліку готівки і грошових документів	30, 31
Відомість 2М обліку запасів	20, 21, 26
Відомість 3М обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами, за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів	37, 55, 64, 66, 68, 69
Відомість 4М обліку необоротних активів та амортизації (зносу), капітальних і фінансових інвестицій та інших необоротних активів	10, 13, 14, 15, 16, 18, 35
Відомість 5М обліку витрат, доходів і фінансових результатів, власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечення майбутніх витрат і платежів	23, 39, 40, 44, 47, 48, 70, 74, 79, 90, 91, 96
Оборотно-сальдова відомість	Всі рахунки

3.2.Облік доходів і витрат на малому підприємстві

Облік доходів і витрат на малому підприємстві має вирішальне значення для управління фінансами та прийняття рішень. У той час як малі підприємства можуть мати обмежені ресурси, встановлення ефективної практики бухгалтерського обліку має важливе значення для підтримки фінансового становища.

Ефективний облік та управління доходами і витратами є важливими компонентами та основою фінансового здоров'я будь-яких осіб, підприємств, організації чи країни. На сьогоднішній час, коли економічна ситуація в Україні є нестабільна, дуже важко знайти та побачити всю інформацію про доходи та витрати. Це пов'язано з тим, що керівництво підприємства часто

радить своїм працівникам бухгалтерії навмисно не реєструвати деякі господарські операції, які пов'язані з витратами чи доходами. І ось з цієї інформації можемо назвати першу, і напевно основну проблему обліку та контролю доходів і витрат на малих підприємствах і не тільки – це питання повноти та своєчасності їх відображення в системі бухгалтерського обліку [42].

Ця проблема є дуже складною та багатогранною, оскільки вона впливає на стабільність суспільних відносин, а особливо на державну і податкову системи та інші сектори економіки нашої країни.

Наступною проблемою доцільно визначити складність податкового законодавства. Податкове законодавство є динамічним та складним, і це викликає серйозну проблему в моменті достовірного звітування про доходи та витрати. Постійні зміни в податковому законодавстві ускладнюють його дотримання підприємствами та фізичними особами. Якщо існує нездатність орієнтуватись в податковій сфері, то це може призвести до негативних наслідків, штрафів та фінансових втрат.

Кожне підприємство має свою специфіку, що зумовлює певні особливості у формуванні доходів і витрат, які необхідно враховувати [43].

Продукція та товари можуть бути відвантажені, реалізовані або ж залишатись на складі за різних умов та способів оплати, що в свою чергу впливає на визнання доходів. Тому всі підприємства повинні забезпечити дотримання всіх вимог щодо визнання доходів, які наведені у НП(с)БО 15 «Дохід» [44].

Щодо витрат, то вони ж в свою чергу визнаються на підставі первинної документації. Відповідно до законодавства: «витратами можуть визнаватись або зменшення активів, або збільшення зобов'язань» [45].

Для ефективного управління підприємством однією з головних проблем є забезпечення оперативною та достатньою обліково-аналітичною інформацією про витрати [46].

Головною причиною такої проблеми на малих підприємствах, може бути визначення оптимального співвідношення між автоматизованим і неавтоматизованим обліком та обсягом адміністративної роботи та їх роллю в зниженні невиправданих витрат підприємства.

Наступною, теж не менш важливою проблемою на малих підприємствах в питанні обліку та контролю за доходами і витратами є впровадження та розвиток технологій. Ця тема є актуальною і зараз дуже інтенсивно розвивається діджиталізація обліку, проте не кожне мале підприємство має бажання змінювати свою систему. Впровадження новітніх технологій, таких як бухгалтерське програмне забезпечення та засоби автоматизації, вимагає навчання та адаптації і особливо витрачання ресурсів, що для підприємства може бути не вигідно. Неефективне впровадження може призвести до помилок, певних порушень та недостовірних облікових даних.

Іншим питанням є недостатня кваліфікація фахівців. Малі підприємства часто не мають ресурсів на наймання кваліфікованих працівників в області обліку і контролю. Відповідно, вони можуть покладатися на некваліфікованих працівників або ж навіть виконувати ці функції самостійно, що може призвести до помилок та неточностей в обліку та контролі.

Для вирішення цих проблем, малі підприємства можуть застосовувати деякі кращі практики. Наприклад, вони можуть розробити прості і кращі ефективні системи обліку та контролю, які відповідають їхнім потребам і ресурсам, або покращити рівень автоматизації обліку на підприємстві. Вони також можуть вдосконалити кваліфікацію свого персоналу, організувати навчання та підвищення кваліфікації для працівників у цій сфері. Крім того, малі підприємства можуть шукати підтримку і консультації у відповідних організаціях або фахівців з бухгалтерського обліку.

Облік та контроль за доходами і витратами малого бізнесу є, можливо не настільки актуальною, проте важливою темою. Неправильний підхід до

вирішення питань по цій тематиці може призвести до значних проблем і перешкодити розвитку підприємства. Найбільше проблем виникає в обмеженні ресурсами, в питаннях автоматизації, в сфері законодавства, особливо податкового, а також висвітлення та подання неповної та недостовірної інформації про доходи і витрати [47].

Рахунки спрощеної системи обліку малого підприємства наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Рахунки спрощеної системи обліку малого підприємства

Код рахунку	Назва рахунку
10	Основні засоби
13	Знос необоротних активів
18	Інші необоротні активи
20	Виробничі запаси
23	Виробництво
31	Рахунки в банку
35	Поточні фінансові інвестиції
37	Розрахунки з різними дебіторами
40	Власний капітал
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів
64	Розрахунки за податками і платежами
66	Розрахунки з оплати праці
68	Розрахунки з різними кредиторами
70	Доходи від реалізації
74	Інші доходи

Продовження табл.3.1	
79	Фінансові результати
90	Собівартість реалізації
97	Інші витрати

3.3.Фінансова звітність малого підприємства

Останні зміни П(С)БО 25 тісно пов'язані з впровадженням Податкового кодексу України і на перший погляд направлені на спрощення організації бухгалтерського обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва. Проте докладний аналіз і зіставлення вимог НП(С)БО і Податкового кодексу виявляє низку проблем, що виникатимуть у суб'єктів малого підприємництва, які мають право складати Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

Норми нового НП(С)БО 25 «підігнано» під вимоги Податкового Кодексу України. Зокрема, зазначено, що Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва можуть складати юридичні особи, що відповідають критеріям, визначеним пунктом 154.6 Податкового кодексу України. Такими є юридичні особи, у яких розмір доходів кожного звітного періоду нарастаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень та нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) працівників, які перебувають з платником податку у трудових відносинах, є не меншим, ніж дві мінімальні заробітні плати, розмір якої встановлено Законом.

При цьому такі підприємства повинні відповідати одному з таких критеріїв:

- утворені у встановленому законом порядку після 1 квітня 2011 року;
- діючі, у яких протягом трьох послідовних попередніх років (або протягом усіх попередніх періодів, якщо з моменту їх утворення пройшло менше трьох

років), щорічний обсяг доходів задекларовано в сумі, що не перевищує трьох мільйонів гривень, та у яких середньооблікова кількість працівників протягом звітного періоду не перевищувала 20 осіб;

— які були зареєстровані платниками єдиного податку в установленому законодавством порядку в період до набрання чинності Податковим кодексом та у яких за останній календарний рік обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив до одного мільйона гривень та середньооблікова кількість працівників становила до 50 осіб.

Не зможуть складати Спрощений фінансовий звіт суб'єкти господарювання, які:

1) утворені в період після набрання чинності Податкового кодексу шляхом реорганізації (злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення), приватизації та корпоратизації;

2) здійснюють:

— діяльність у сфері розваг, визначену в підпункті 14.1.46 ПКУ;

— виробництво, оптовий продаж, експорт імпорту підакцизованих товарів;

— виробництво, оптовий та роздрібний продаж пально-мастильних матеріалів;

— видобуток, серійне виробництво та виготовлення дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, у тому числі органічного утворення, що підлягають ліцензуванню;

— фінансову діяльність;

— діяльність з обміну валют;

— видобуток та реалізацію корисних копалин загальнодержавного значення; — операції з нерухомим майном, оренду (у тому числі надання в оренду торгових місць на ринках та/або у торговельних об'єктах); — діяльність з надання послуг пошти та зв'язку;

— діяльність з організації торгів (аукціонів) виробами мистецтва, предметами колекціонування або антикваріату;

- діяльність з надання послуг у сфері телебачення і радіомовлення відповідно до Закону України «Про телебачення і радіомовлення»;
- охоронну діяльність;
- зовнішньоекономічну діяльність (крім діяльності у сфері інформатизації);
- виробництво продукції на давальницькій сировині;
- оптову торгівлю і посередництво в оптовій торгівлі;
- діяльність у сфері виробництва та розподілення електроенергії, газу та води;
- діяльність у сферах права, бухгалтерського обліку, інжинірингу; надання послуг підприємцям.

Проте підприємства, які не можуть скласти Спрощений фінансовий звіт, можуть скласти Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва. Для цього вони повинні відповідати та\$ ким критеріям: середньооблікова чисельність працюючих за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу не перевищує 70 млн гривень. У той же час це не стосується довірчих товариств, страхових компаній, банків, ломбардів, інших фінансово\$кредитних та небанківських фінансових установ, суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють обмін іноземної валюти, є виробни\$ ками та імпортерами підакцизних товарів, а також суб'єктів підприємницької діяльності, у статутному фонді яких частка вкладів, що належить юридичним особам — засновникам та учасникам цих суб'єктів, які не є суб'єктами малого підприємництва, перевищує 25%.

Підприємства, які за результатами діяльності за минулий рік визнаються відповідно до чинного законодавства суб'єктами малого підприємництва, застосовують Положення (стандарт) 25 у поточному (звітному) році. Якщо такі підприємства, а також новостворені за результатами діяльності за I квартал або I півріччя поточного (звітного) року не можуть бути визнаними відповідно до чинного законодавства суб'єктами малого підприє\$ мництва, то фінансовий звіт цими підприємствами

складається за цей і подальші періоди поточного (звітнього) року згідно з по\$ ложеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, затверджених наказом Міністерства фінансів України № 87 від 31.03.1999 р., який зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684. Підприємства, які за результатами діяльності за 9 місяців поточного (звітнього) року не можуть бути визнані\$ ми відповідно до чинного законодавства суб'єктами малого підприємництва, складають фінансовий звіт за 9 місяців і звітний рік і з застосуванням Положення (стандарту) 25. Пункт 2 доповнено абзацом другим згідно з Наказом Мінфіну № 101 від 24.02.2001).

Суб'єкти малого підприємництва повинні також складати проміжну квартальну фінансову звітність: за перший квартал, перше півріччя та за 9 місяців. Форми цієї звітності ті ж самі, що і для річної. Середньооблікову чисельність працюючих суб'єкти малого підприємництва визначають у порядку, установленому Дер\$ жавним комітетом статистики України. Представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності показники про середнь\$ ооблікову чисельність не подають. Згортання статей активів та зобов'язань є неприпустимим, крім випадків, передбачених відповідними положеннями (стан\$ дартами) бухгалтерського обліку. У графі 4 Звіту про фінансові результати наводять дані за аналогічний період минулого (попереднього) року. Загальні вимоги до складання фінансової звітності:

— до складання річної фінансової звітності підприємство в обов'язковому порядку повинно провести інвентаризацію активів та зобов'язань;

— фінансову звітність складають на підставі даних бухгалтерського обліку; її підписують керівник і головний бухгалтер підприємства та подають в органи статистики в строки, визначені п. 5 Порядку № 416.

— у фінансовій звітності скороченої форми показники наводять наростаючим підсумком з початку поточного року в ти\$ сячах гривень з одним десятковим знаком після коми;

— показники фінансової звітності, які віднімають від загаль\$ них сум (від'ємні показники), наводять у дужках;

— звітні форми повинні бути заповнені чітко, щоб не мож\$ на було двояко читати написані цифри. Будь\$які підчистки чи необумовлені виправлення у звітності не допускаються.

Внесені обгрунтовані зміни в показники в ок\$ ремі форми звітності завіряють керівник малого підприємства і головний бухгалтер. При цьому виправлення вносять в усі взаємопов'язані показники різних звітних форм, і протягом трьох днів виправлені звіти подають за тими адресами, за якими були подані недостовірні дані.

При виявленні помилок у звітності поточного року виправ\$ лення вносять як у звітну форму того періоду, в якому були допущені помилки, так і в наступні звіти. У випадках, коли ви\$ явлені помилки у звітності стосуються будь\$яких інших пері\$ одів, то незалежно від часу, коли це було встановлено, вип\$ равлення вносять у наступні звітні форми, якщо їх подають з наростаючим підсумком. Наприклад, якщо при аудиторській перевірці звітності малого підприємства про результати його діяльності за минулий рік буде виявлено заниження суми ви\$ ручки за перший квартал, то виправлення слід внести не тільки у звітні форми цього кварталу, але й другого, третього та в цілому за рік.

Проведений аналіз і зіставлення вимог П(С)БО 25 і Податкового Кодексу стосовно складання Спрощеного фінансового звіту суб'єктів малого підприємництва дозволив виявити наступне:

1. Надання можливості обліковувати необоротні активи тільки за первісною вартістю без урахування зменшення корис\$ ності та переоцінки до справедливої вартості. Це, на наш по\$ гляд, порушує принцип обачності при веденні обліку, адже облік суб'єкта малого підприємництва буде позбавлений достовірної та повної інформації про активи.

2. Вимога визнавати витрати і доходи з урахуванням вимог Податкового кодексу України і відносити суми, які не визнають\$ ся

Податковим кодексом України витратами або доходами, безпосередньо на фінансовий результат після оподаткування, на нашу думку, є обтяжливою для малих підприємств.

3. Надання можливості не створювати забезпечення наступних витрат і платежів (на виплату наступних відпусток працівникам, виконання гарантійних зобов'язань тощо), а визначати відповідні витрати у періоді їх фактичного понесення, на наш погляд, є доцільним, проте все залежить від специфіки діяльності підприємства. Наприклад, на прийняття рішення щодо створення забезпечення наступних витрат і платежів можуть впливати такі чинники, як кількість контрагентів, суми наступних платежів, їх періодичність, сезонність тощо.

4. Спірною також вдається нам можливість суб'єктами малого підприємництва, які мають право на застосування спрощеного обліку доходів і витрат та які не зареєстровані платниками податку на додану вартість, систематизувати інформацію, що міститься у прийнятих до обліку первинних документах, в регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису. Ведення бухгалтерського обліку без застосування принципу подвійного запису є шляхом до знищення бухгалтерського обліку на підприємстві.

5. Відповідно до ПСБО 25, на складання Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва мають право лише суб'єкти, визначені пунктом 154.6 статті 154 розділу III Податкового кодексу України, та мають право на застосування спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат.

Відразу варто відмітити, що даний пункт Податкового кодексу має часові обмеження, а саме — діє до 01 січня 2016 року. Отже, виявляється незрозумілим чи припиняється з цієї дати право на спрощене ведення бухгалтерського обліку господарських операцій.

Джерелом інформації для формування форми №1МС «Фінансовий звіт малого підприємства» є оборотно-сальдова відомість за синтетичними рахунками за поточний період (рік).

Згідно з Положенням (стандартом) 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємств» викладений в новій редакції встановлено зміст і форму Фінансового звіту суб'єкта малого підприємства в складі Балансу (ф. № 1м) і Звіту про фінансові результати (ф. № 2м) та порядок заповнення його статей, а також зміст і форму Спрощеного фінансового звіту групами малого підприємства в складі балансу (ф. № 1-мс) і Звіту про фінансові результати (ф. № 2-мс) та порядок заповнення його статей. Показники цього звіту наводять у тисячах гривень з одним десятковим знаком.

Методика формування ф. №1-м «Баланс» (активу) наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 - Методика формування розділів активу балансу

Актив	Код рядка	Методика розрахунку показників	Сума на початок року	Сума на кінець року
			тис.грн.	тис.грн.
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	Ряд. 1001 – ряд. 1002	-	-
первісна вартість	1001	С-до по Д-ту рах. 10	-	-
накопичена амортизація	1002	С-до по К-ту рах. 13	-	-
Незавершені капітал. інвестиції	1005	С-до по Д-ту рах. 15	-	-
Основні засоби	1010	Ряд. 1011 – ряд. 1012	0	0
первісна вартість	1011	С-до по Д-ту рах. 10	10,7	10,7
знос	1012	С-до по К-ту рах. 13	(10,7)	(10,7)
Довгострокові фінансові інвестиції:				
які обліковуються за методом участі в капіталі	1030	С-до по Д-ту рах. 14	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	С-до по Д-ту рах. 14	-	-
Інші необоротні активи	1090	С-до по Д-ту рах. 18, С-до по К-ту рах. 19	-	-
Усього за розділом 1	1095	Ряд. 1000 +...+1090	0	0
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	С-до по Д-ту рах. 20	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	С-до по Д-ту рах. 37	-	25
<i>Дебіторська заборгованість за розрахунками:</i>				

Продовження табл.3.3				
за виданими авансами	1130	С-до по Д-ту рах. 37	-	-
з бюджетом	1135	С-до по Д-ту рах. 64	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	С-до по Д-ту рах. 37, 68	2	4,6
Гроші та їх еквіваленти	1165	С-до по Д-ту рах. 30, 31	20,3	131,9
Інші оборотні активи	1190	С-до по рах. 64	-	-
Усього за розділом II	1195	Ряд.1100+...+1190	22,3	161,5
Баланс	1300	Ряд.1095+11955+1200	22,3	161,5

3.4. Внутрішній контроль якості аудиторських послуг

Досліджуване підприємство є аудиторською компанією.

Внутрішній контроль якості аудиторських послуг суб'єкта аудиторської діяльності безпосередньо ґрунтується та розробці та впровадженні ним системи контролю якості аудиторських послуг. Порядок створення такої системи встановлений Міжнародним стандартом контролю якості 1 «Контроль якості для фірм, що виконують аудити та огляди фінансової звітності, а також інші завдання з надання впевненості і супутні послуги» (МСКЯ 1) та Положенням з Національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 «Організація аудиторськими фірмами та аудиторами системи контролю якості аудиторських послуг» (ПНПКЯ 1).

МСКЯ 1 та ПНПКЯ 1 визначають 6 елементів системи контролю якості:

Відповідальність керівництва за організацію;

Етичні вимоги;

Прийняття завдання та продовження співпраці з клієнтом, виконання

Людські ресурси;

Виконання завдання;

Моніторинг.

Усі наведені елементи системи контролю якості є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Щодо кожного з 6 елементів системи контролю якості суб'єкт аудиторської діяльності повинен розробити відповідну політику та процедури контролю якості.

Відповідальність керівництва за організацію контролю якості передбачає, що управлінський персонал аудиторської фірми має створити та постійно підтримувати внутрішню культуру, а також переконати аудиторів, що якість – це головне при наданні аудиторських послуг.

Шляхи організації внутрішнього контролю якості в аудиторській фірмі:

Створення підрозділу контролю якості з призначенням керівника такого підрозділу;

Доручення організації та здійснення контролю якості одному з аудиторів, як доповнення до його посадових обов'язків;

Вибір кваліфікованої зовнішньої особи, яке нести відповідальність за систему контролю якості даного суб'єкта аудиторської діяльності;

Особисте прийняття керівником обов'язків з контролю за якістю аудиторських послуг.

Щонайменше раз на рік аудиторська фірма зобов'язана отримати від усього персоналу, незалежність якого вимагається Кодексом етики професійних бухгалтерів та Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», письмове підтвердження дотримання ним політики та процедур щодо незалежності.

У додатку 1 до Положення з національної практики контролю якості аудиторських послуг 1 наведений орієнтовний перелік документів, які можуть свідчити про наявність у суб'єкта аудиторської діяльності системи контролю якості аудиторських послуг, які згруповані за наступними розділами:

1. Документи з організації контролю якості суб'єкта аудиторської діяльності. 2. Документи з дотримання етичних вимог. 3. Документи щодо

відповідності політики та процедур, що застосовуються, прийнятому завданню та продовженню співпраці з клієнтом. 4. Документи, які підтверджують відповідність політики та процедур щодо людських ресурсів. 5. Документи щодо політики та процедур виконання завдань з аудиту фінансової звітності. 6. Документи з моніторингу відповідності політики та процедур контролю якості.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Виходячи з усього вищесказаного, можна зазначити, що організація, методика ведення обліку і складання фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва мають свої особливості. Основою організації обліку є належно сформований апарат облікової політики. Організація та методика ведення обліку на малих підприємствах залежить від обраної системи оподаткування. Залежно від обсягів здійснюваної діяльності та вимог законодавства, суб'єкти малого підприємництва самостійно обирають форми бухгалтерського обліку, які визначаються побудовою облікових реєстрів. Вибір форми залежить від того, які вимоги поставлені перед обліком у системі управління підприємницькою діяльністю.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що обов'язковою умовою чіткої організації бухгалтерського обліку на малих підприємствах є забезпечення відображення кожної господарської операції у відповідних документах. Оскільки підприємства малого бізнесу використовують безліч первинних документів, що у свою чергу обумовлює значну трудомісткість обліку, виникає потреба застосування нагромаджувальних документів, які дозволятимуть здійснювати записи однорідних господарських операцій по мірі їх виникнення впродовж місяця чи періоду виконання робіт (надання послуг). На етапі узагальнення даних поточного обліку здійснюється формування реєстрів обліку, склад яких малі підприємства можуть обирати залежно від потреб, підготовка фінансової звітності для подання до відповідних державних органів, а також складання аналітичних таблиць за вимогами власника за спрощеною формою.

, на сучасному етапі розвитку України необхідно приділити увагу проблемам сектору малого підприємництва, який відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку країни. Малі підприємства в країнах з ринковою системою господарювання є найприбутковішою, наймасовішою, найдинамічнішою формою ділового життя. Отже, необхідно забезпечити

відповідно до підтримки малого бізнесу з боку держави шляхом проведення послідовної та узгодженої політики, яка б наслідувала довгострокові перспективи шляхом узгодженості нормативно-правової бази, яка забезпечувала б сталий розвиток таких підприємств.

Загалом, облік і контроль на малому підприємстві потребують подальшої уваги та вдосконалення. Проблематика цієї сфери може мати серйозні наслідки для ефективності та прибутковості підприємства. Відсутність чіткого обліку та контролю може призвести до заниження чи завищення фактичних фінансових результатів підприємства, а також до дезорганізації фінансового управління. До головних проблем обліку та контролю доходів і витрат на малому підприємстві можна віднести наступні: неповне та недостовірне висвітлення інформації про доходи і витрати, не систематичний контроль, недосвідченість в сфері законодавства або велике навантаження законодавчих актів, які регулюють облік, запровадження автоматизованих систем, не кваліфікаційні працівники, які можуть призвести до некомпетентного ведення обліку.

Ефективна діяльність підприємства забезпечується дієвою системою внутрішнього контролю, на неї покладаються важливі функції, щодо виявлення та попередження небезпек для діяльності підприємства під час безпосереднього здійснення господарської діяльності. Ефективність системи внутрішнього контролю визначається ступенем відповідності її основних елементів вищезазначеним параметрам, а саме: принципам, методам, функціям. Система внутрішнього контролю забезпечує ефективну діяльність підприємства, відповідність прийнятих управлінських рішень, змінам зовнішнього середовища, та внутрішнім можливостям підприємства.

Впровадження ефективних систем і процедур, підвищення кваліфікації співробітників через освіту, а також використання сучасних інструментів та програм для автоматизації процесів – все це важливо. Таким чином, малий бізнес зможе досягти більшої ефективності, знизити ризики та забезпечити точну фінансову звітність.

Проведене дослідження дозволило визначити шляхи вдосконалення організації облікового процесу та вирішення назрілих проблем:

1) запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань;

2) розробка та застосування новітніх комп'ютерних програм бухгалтерського обліку, які дозволять максимально пришвидшити процес збирання, реєстрації, групування, обробки та узагальнення обліково-економічної інформації;

3) створення спеціального державного органу, який би займався наданням консультацій підприємствам щодо організації бухгалтерського обліку, а саме вибору оптимальних методів обліку вибуття запасів, методів амортизації, створення раціональної схеми документообігу та ін.;

4) створення на основі нормативно-правової бази сайту в мережі Інтернет, який би містив дані щодо змін законодавства в розрізі видів діяльності, мав би гнучку систему сортування даних, а також безкоштовний доступ зареєстрованим користувачам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 01.01.2004 № 436-IV із змінами та доповненнями в останній. Редакція від 12.01.2022, підстава № 1962-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 18.05.2024р).

2. «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»: Закон України від 22 бер. 2012 року № 4618-VI [About the development and state support of small and medium-sized enterprises in Ukraine: The Law of Ukraine from March 22 2012, № 4618-VI]. zakon.rada.gov.ua. Retrieved

3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України N 996-XIV від 16 липня 1999 р. / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. [URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14) (дата звернення: 15.05.2024).

4. Щодо поділу підприємств за критеріями їх розмірів на мікропідприємства, малі, середні або великі підприємства для цілей оподаткування та визначення тривалості перевірок. ДФС України. URL: [://zakon.help/article/ipk-vid-10102018--4372-699-99-14-03-03-15-ipk-shchodo-podilu](http://zakon.help/article/ipk-vid-10102018--4372-699-99-14-03-03-15-ipk-shchodo-podilu) (дата звернення 18.05.2024 р).

5. Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку : підручник для студентів вищих навчальних закладів . 3-тє вид., доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2003. 592 с.

6. Палий В. Ф. Теория бухгалтерского учёта: современные проблемы М. : Изд. «Бухгалтерський облік», 2007. 88 с.

7. Кіндрацька Л. Теорія бухгалтерського обліку: сучасні реалії оновлення / Кіндрацька Л. // Бухгалтерський облік і аудит. 2008. № 12. – С. 30.

8. Белоконь О. Проблеми вибору ефективної форми ведення бухгалтерського обліку / Матеріали I Всеукраїнської заочної науково-

практичної конференції 20–22 січня 2010 року: Актуальні питання сучасної економіки. Частина 3.: Розділ 3. Актуальні питання становлення бухгалтерського обліку в Україні.

9. Ткачук Г.О., Іванченкова Л.В., Маркова Т.Д. Цифровізація як вектор модернізації документації (документообігу) та методів контролю. Збірник тез IV-ї Всеукраїнської науково-методичної конференції «Забезпечення якості вищої освіти: удосконалення дистанційного контролю знань та навчальної документації» (Одеса, ОНТУ, 13-15 квітня 2022 року). С. 8-15.

10. Кузнєцова С. А. Технологія організації бухгалтерського обліку із урахуванням специфіки суб'єктів господарювання / Кузнєцова С. А. // Бухгалтерський облік і аудит. 2008. № 6. С. 29–33.

11. Податковий кодекс України / Верховна Рада України. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17-7> (дата звернення: 10.05.2024).

12. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 7 лютого 2013 р. № 73. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 10.05.2024).

13. Наказ Державної служби статистики України «Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене постановою Правління НБУ від 29.12.17 р. № 148 Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>(дата звернення: 10.05.2024).

14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ Міністерства фінансів України № 291 від 30 листопада 1999 року. Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99> дата звернення: 10.05.2024).

15. Павелко О.В. Спрощення обліку на підприємствах малого бізнесу.

16. Пархоменко В. Документальне забезпечення бухгалтерського обліку / Валерій Пархоменко // Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 8. С.7-11.

17. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва» № 186 від 19.04.2001 р. *Бухгалтер 911*: веб-сайт. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/plan-rah/plan-schetov-buhgaltersko> (дата звернення: 10.05.2024).

18. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. *Бухгалтер 911*: веб-сайт. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/instr-plan-rah/plan-rah/plan-schetov-buhgaltersko> (дата звернення: 10.05.2024).

19. Методичними рекомендаціями по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку» від 29.12.2000 р. № 325

20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000. № 39. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2024).

21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000. № 39. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2024).

22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000. № 39. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10.05.2024).

23. 23.Топоркова О.А. Облікова система малих підприємств в Україні в контексті законодавчих змін. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія «Економічні науки». *Облік і оподаткування*. 2020. № 11 (43). 3 т. С. 55–61. URL: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12560/1/Toporkova.pdf> (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

24. Спрощена система оподаткування. Головбух. 2023. URL: <https://www.golovbukh.ua/rubric/142-sproshchena-sistema-opodatkuvannya>

25. Мелень О.В., Дем'янцева Є.Ю. Організація та методика ведення обліку на підприємствах малого бізнесу. Бухгалтерський облк, аналіз та аудит. Випуск 73. 2022. С.123-127.

26. Кучер С.В. особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* 2014. Вип. 9-1. Частина 1. С. 208–211.

27. Ярмолюк О.Ф. Розвиток малого підприємництва в Україні: облік і оподаткування. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, фінанси, облік та право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку». 2020. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/12003/1/EFOTRATPR_2020_3_50-52.pdf (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

28. Скрипник С.В., Лавров Р.В., Шепель І.В. Облік і оподаткування суб'єктів малого підприємництва. Економіка та суспільство. Випуск # 52 / 2023.

29. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік і аналіз: перспективи для малого бізнесу. Економіка та суспільство: облік та оподаткування. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/243/231/> (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

30. Корінько М. Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація: моногр. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2007. 429 с.

31. Гуцаленко Л. В., Коцупатрий М. М., Марчук У. О. Внутрішньогосподарський контроль: навч. посіб. Київ: «Центр учбової літератури», 2014. 496 с

32. Андреев В. Д. Система внутрішньогосподарського контролю: основные понятия. Аудиторские ведомости. 2010. № 2. С. 35–41.

33. Дікань Л. В., Шульга Н. М. Внутрішньогосподарський контроль. Конспект лекцій. Харків: ХНЕУ, 2009. 60 с.
34. Мельник М. В., Пантелеев А. С., Звездин А. Л. Ревизия и контроль: учебн. Москва: Кнорус, 2011. 640 с.
35. Хмелев С. А. Создание службы внутреннего контроля в системе экономической безопасности предприятия. Вектор науки ТГУ. 2011. № 1. С. 285–288.
36. Мельник М. В., Пантелеев А. С., Звездин А. Л. Ревизия и контроль: учебн. Москва: Кнорус, 2011. 640 с.
37. Сонин А. Внутренний аудит для успешной компании. Консультант. 2004. № 19. С. 20–25.
38. Савченко Р. О., Савченко Н. М., Дем'янюк І. В. Внутрішній контроль: проблеми та перспективи. Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7288> (дата звернення: 17.04.2024).
39. Internal controls. ACCA. Think Ahead. URL: <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-supportresources/fundamentals-exams-study-resources/f1/technical-articles/internal-controls.html> (дата звернення: 10.05. 2024 р.).
40. Мулик Я. І. Методичні та організаційні підходи до системи внутрішнього контролю на підприємстві. *Агро- світ*. 2020. № 17–18. С. 28–38. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=3287&i=4> (дата звернення: 17.04.2024).
41. Кріль А.Ю. Доцільність впровадження системи внутрішньогосподарського контролю суб'єктами малого підпри. Економіка та суспільство. Випуск # 61 / 2024.
42. Derii, V. A. (2009). Vytraty i dokhody pidpriemstv u systemi obliku ta kontroliu [Expenses and income of enterprises in the accounting and control system]. Ternopil : Economiczna dumka. Retrieved from https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/Monohr.-2009-Deriy.pdf (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

43. Kniaz, S. V., Zalutskyi, V. P., & Yavorska, N. P. (2017). Problemy obliku dokhodiv ta vytrat torhovelnykh pidpriemstv [The problems of income and expenses accounting trading enterprises]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 2. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5425> (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

44. Dokhid: Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 15 vid 29 lyst. 1999 roku № 290 [Income: National regulation (standard) of accounting 15 from November 29 1999, № 290]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>. (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

45. Vytraty: Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 vid 31 hrud. 1999 roku № 318 [Costs: National regulation (standard) of accounting 16 from December 31 1999, № 318]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>. (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

46. Matyukha, M. M., & Tkachova, A. I. (2015). Shliakhy udoskonalennia bukhhalterskoho obliku vytrat diialnosti pidpriemstva [Ways to improve accounting calculations costs of the company]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4547>[in Ukrainian]. (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

47. Губарик О. М., Іванова Д. В. Проблематика обліку і контролю доходів і витрат на малих підприємствах. Проблеми сучасних трансформацій. №11.2024. https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_11_2024

48. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність в Україні. Закон № 2155-VIII від 05.10.2017. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.05. 2024 р.).

49. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон № 851-IV від 22.05.2003 р. *Законодавство України*: веб-сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 10.05.2024 р.).

50. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку, затвердженого наказом МФУ від 24.05.95 р. № 88.

Законодавство України: веб-сайт. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>(дата звернення: 10.05.2024).